

ο ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ της ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Μια ιστορία σα μια παλίρροια

Από το 2^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	2
Φιλέλληνας, Φιλελληνισμός: Οι λέξεις, οι έννοιες, η ιστορία τους	3
Μορφές - εκδηλώσεις του φιλελληνικού κινήματος στην επανάσταση του 1821	5
Η ιστορία του φιλελληνισμού στην Επανάσταση του 1821 σα μια παλίρροια	10
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ:	
Κλασικισμός, ρομαντισμός, περιηγητές: Πώς έβλεπαν τους Έλληνες	11
Η ελληνική Επανάσταση, δρόμος προς την ελευθερία, και ο φιλελληνισμός, κίνημα φιλελευθερισμού	18
Το πρώτο κύμα φιλελληνισμού και η υποχώρησή του	25
Φιλελληνισμός: Αντιπαράθεση δύο θρησκευτικών πολιτισμών και αισθήματα ευσπλαχνίας	31
Η Έξοδος του Μεσολογγίου (1826) ως ηρωική πράξη ελευθερίας και το κύμα του φιλελληνισμού	34
Δύο αυθεντικά κείμενα ανακεφαλαιώνουν τα κίνητρα του φιλελληνισμού	41
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	42
ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	44
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	46

Σημείωση: Ακολουθούν ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ – ΚΕΙΜΕΝΩΝ μετά από κάθε κεφάλαιο.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Λογότυπος: Ναζλιάδου Αναστασία, Β΄ Γυμνασίου

Υποδοχή Βύρωνα στο Μεσολόγγι: Αποστολίδη Αικατερίνη, Β΄ Γυμνασίου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Επιχειρήσαμε εδώ μια άλλη περιπλάνηση. Ξεκινώντας από τις λέξεις “φιλέλληνας” και “φιλελληνισμός”, αφηθήκαμε να ταξιδέψουμε στο άγνωστο αναζητώντας σταθμούς – πηγές για τις δύο έννοιες, κείμενα αυθεντικά φιλελλήνων, με λόγο, ζωγραφική, μουσική, αλλά και κείμενα παρουσίασης, σχολιασμού ή έρευνας. Σκοπός μας: Να γνωρίσουμε από διαφορετικές οπτικές γωνίες τους φιλέλληνες και τον φιλελληνισμό κατά την ελληνική επανάσταση του 1821, να ανακαλύψουμε την ιστορία τους.

Μοιραζόμαστε μαζί σας αυτή την περιπλάνηση-ταξίδι για τους φιλέλληνες και τον φιλελληνισμό.

Καλή ανάγνωση...

Μπαμπίτσα Στ., Μνημείο Φιλελλήνων στον Κήπο Ηρώων.

Φιλέλληνας, Φιλελληνισμός: Οι λέξεις, οι έννοιες, η ιστορία τους

Ως *φιλελληνισμός* ορίζεται «η συμπάθεια και η υποστήριξη ξένων υπηκόων προς την Ελλάδα και τους Έλληνες», με αντώνυμα τις λέξεις *ανθελληνισμός*, *μισελληνισμός* (“**Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής**”). Μπορούμε να δούμε τους δύο όρους να αντιπαρατίθενται στον **Ξενοφώντα**, αναφερόμενοι σε ηγέτες των Αιγυπτίων, που ήταν άλλοι *φιλέλληνες* και άλλοι *μισέλληνες*. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι στη ρίζα της έννοιας-λέξης είναι το αρχαίο ρήμα “φιλώ”, που σημαίνει “αγαπώ”. Από την άλλη μεριά, αναπτύσσονται την εποχή του φιλελληνικού κινήματος και μισελληνικές απόψεις, σε σχέση με την αρχαιολατρία ή με τους νεότερους Έλληνες, με την αιτιολογία ότι δεν είχαν καμιά σχέση με τους θαυμαστούς προγόνους τους ή, τέλος, ως επίσημη στάση και πολιτική από τα μοναρχικά κράτη της Ευρώπης (βλ. Δρούλια).

Το “**Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας**” του **Γ. Μπαμπινιώτη** εξειδικεύει τον *φιλελληνισμό*, ορίζοντάς τον όχι απλώς ως μια γενική έννοια και τάση, αλλά ως «ιδεολογική και πολιτική κίνηση που αναπτύχθηκε σε ευρωπαϊκές χώρες και στην Αμερική και αποσκοπούσε στην ηθική και υλική ενίσχυση των Ελλήνων, πριν και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821», πιο συγκεκριμένα στις τελευταίες δεκαετίες του 18^{ου} αιώνα και στις πρώτες του 19^{ου}.

Στον **Ηρόδοτο** (5^{ος} αι. π.Χ.) βρίσκουμε την πρώτη αναφορά σε *φιλέλληνα*, τον Αιγύπτιο φαραώ Άμασι Β΄ (6^{ος} αι. π.Χ.), αλλά η ίδια λέξη είχε και τη σημασία του *φιλογενή*, του Έλληνα πατριώτη· π.χ. ο **Ξενοφώντας** χαρακτηρίζει *φιλέλληνα* τον Σπαρτιάτη στρατηγό Αγησίλαο ή ο **Πλάτωνας** τους πολίτες της “Πολιτείας” του (4^{ος} αιώνας π.Χ.). Αλλά και πολλά άλλα πρόσωπα, π.χ. Ασιάτες ηγεμόνες, Ρωμαίοι αυτοκράτορες, αναφέρονται ως *φιλέλληνες* αναδρομικά, από μελετητές της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας, με την έννοια ότι είχαν φιλελληνικά αισθήματα ή ήταν θαυμαστές του κλασικού πολιτισμού, ενώ απείρως περισσότερα είναι τα πρόσωπα που αποδείχτηκαν έμπρακτα φίλοι των Ελλήνων, ακόμα κι δεν χαρακτηρίστηκαν ρητά με τον προσδιορισμό *φιλέλληνες*. Μάλιστα άλλες λέξεις που χαρακτηρίζαν σε διαφορετικές εποχές όλους αυτούς είναι: *ελληνίζοντες*, *γραικομόνοι*, *ελληνιστές* (βλ. **Αργυράκο**).

Πρόγραμμα δράσεων “Γαλλία – Ελλάδα:
200 χρόνια Ελληνογαλλικής φιλίας και συνεργασίας”

ΚΕΦ. Φιλέλληνας, Φιλελληνισμός: Οι λέξεις, οι έννοιες, η ιστορία τους

• Λογότυπος από το πρόγραμμα δράσεων “Γαλλία – Ελλάδα: 200 χρόνια Ελληνογαλλικής φιλίας και συνεργασίας”. Ανακτήθηκε 2-2-21 από

<https://www.ifg.gr/newsletters/apo-agapi-gia-tin-ellada-la-grece-par-amour/>

ΠΗΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

- Άννινος, Μπ.(1925), “Οι φιλέλληνες του 1821”. Αθήνα: “Εστία”. Ανακτήθηκε 24-9-21 από <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/8/4/c/metadata-01-0000214.tkl>
- Αργυράκος, Γ. (2020), “Ο φιλελληνισμός ως ευρωπαϊκό «κεκτημένο» και ο ρόλος των εφημερίδων κατά την επανάσταση του 1821”. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://www.eefshp.org/o-filellinismos-os-eyropaiko-kektimeno-kai-o-rollos-ton-efimeridon-kata-tin-epanastasi-toy-1821/>
- Δρούλια, Λ.(2005), “Φιλελληνισμός: έξαρση και κορεσμός”. Στο “Ε-Ιστορικά”, τεύχος 277, σελ.6-13. Ανακτήθηκε 24-4-21 από <http://helios-eie.ekt.gr/EIE/handle/10442/7647>
- Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) (1998), “Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής”: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=
- Μπαμπινιώτης, Γ.(2012), “Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας”. Εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας.

Εμφάνιση και εκδηλώσεις του φιλελληνικού κινήματος στην επανάσταση του 1821

Ο Φιλελληνισμός, ως κίνημα στην εποχή της Επανάστασης, εκδηλώθηκε στη δυτική, κεντρική και βόρεια Ευρώπη, αλλά και στις βαλκανικές χώρες, επεκτάθηκε σ' όλον τον κόσμο, ως τη μακρινή Ινδία και τις ΗΠΑ. Και ενίσχυσε υλικά, ηθικά και, τελικά, πολιτικά την Επανάσταση.

Για να οργανωθεί η βοήθεια προς τους Έλληνες, ιδρύθηκαν φιλελληνικές επιτροπές (“κομιτάτα”). Οι πιο δυναμικές ήταν στην Ελβετία, στη Γαλλία, στο Λονδίνο, αλλά και στη Γερμανία, παρά τις απαγορεύσεις του Μέττερνιχ.

Η συμπάρασταση εκδηλώνεται και με συμμετοχή στο πεδίο της μάχης. Εθελοντές κατά ομάδες,

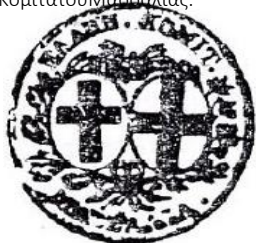
οργανωμένες από τις φιλελληνικές επιτροπές, ξεκινούσαν με πλοίο για να πολεμήσουν στην Ελλάδα. Κύριο λιμάνι η Μασσαλία στη Γαλλία. Ενδιάμεσος σταθμός το Στρασβούργο, όπου κυκλοφορούσαν εθελοντές Γερμανοί και Πολωνοί, κυρίως φοιτητές και παλαίμαχοι αξιωματικοί, είτε με κίνητρα φιλελευθερισμού, είτε όμως και με επαγγελματικές φιλοδοξίες ή ακόμα και τυχοδιωκτισμό – λίγοι αυτοί.

Βάσος Μαυροβουνιώτης

Το 1821 ιδρύθηκε στο Παρίσι η “Φιλανθρωπική υπέρ των Ελλήνων Εταιρεία” που απηύθυνε έκκληση στους Ευρωπαίους να βοηθήσουν, με τα εξής επιχειρήματα:

Σφραγίδα Φιλελληνικού Κομιτάτου Μασσαλίας.

... Φαίνεται ότι οι Τούρκοι ωρκίσθησαν την εξόντωσιν των Ελλήνων. Το συμφέρον της Ελλάδος είναι το της ανθρωπότητας, των γραμμάτων, του χριστιανισμού και της ελευθερίας. Είναι το συμφέρον του πολιτισμού εναντίον της βαρβαρότητας. Τις άλλη παρά η πατρίς τόσων παντοίων μεγάλων ανδρών θα ηδύνατο να διατηρήση τα εαυτής ήθη, τους νόμους, την γλώσσαν και την θρησκείαν κατόπιν τοσούτον μακράς δουλείας; Ο λαός ούτος, του οποίου το

όνομα ανεφέρετο μόνον εις το παρελθόν, αναλαμβάνει την θέσιν του μεταξύ των πεπολιτισμένων εθνών. Οι επίλεκτοι μεταξύ των νέων, πίπτοντες μετά δόξης, αποδεικνύουσιν αρκούντως ότι είναι άξιοι των προγόνων, οι δε θρίαμβοι του εν σπαργάνοις ναυτικού των Ελλήνων κατά των ναυτικών δυνάμεων των Τούρκων υπενθυμίζουν τα ένδοξα κατορθώματα της αρχαιότητας. Ο αγών των Ελλήνων επισύρει την προσοχήν της Ευρώπης, πανταχού συλλέγονται εγγραφαί υπέρ αυτών. Η Γαλλία, η χώρα αυτή, η

όσον ευγενής και η τόσο γενναιόφρων, θα ήτο λοιπόν η τελευταία να μιμηθή τόσο ωραίο παράδειγμα;... (Ευαγγελάτος, σελ.62)

Ακόμα όμως κι αν δεν έρχονταν στην Ελλάδα, φιλέλληνες μέσω των φιλελληνικών επιτροπών

21a. A French Philhellenic poster.

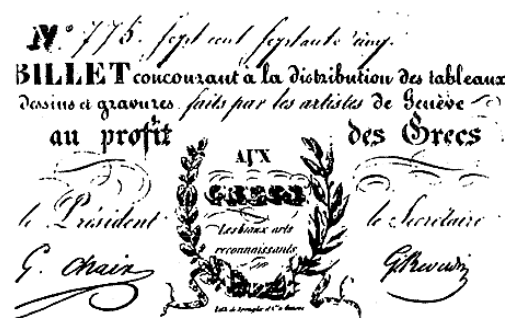
Απομνημονεύματά του συνοψίζει τη συμπαράσταση των Φιλελλήνων:

...εν ω απορεί κατά πάντα, τον στέλλουσι και χρήματα, και τροφάς, και ενδύματα, και παντοία πολεμοφόδια, και άλλα εκ των μελών των εξασκούσι τον κάλαμον εις υπεράσπισίν του, και άλλα των προσφέρουσι τους βραχιόνάς των και τρέχουσι να συμπολεμήσωσι με αυτόν, και όλοι δε, ως και ο Ρωσικός, φωνάζουσιν εις τους ηγεμόνας των, να σώσωσι την Ελλάδα, και ήδη πολλοί τούτων την βοηθούσιν ως και οι λαοί, και από πάσαν τάξιν ανθρώπων γίνονται συνεισφοραί υπέρ αυτής, και το ωραίο φύλον αφ' ενός υψώνει χείρας ικέτιδας εις τον Ύψιστον, και αφ' ετέρου συντελεί ό,τι δύναται προς βοήθειάν της. Αι δε Αμερικανίδες συμπάσχουσι με τας δυστυχείς Ελληνίδας, και τας παρηγορούσι και δι' επιστολών των... (σ.568)

Ενδεικτικά αναφέρονται ελάχιστα παραδείγματα συνδρομής από μακριά:

βοηθούσαν οικονομικά τον Αγώνα, κυκλοφορώντας έντυπα υποστήριξης, με την αποστολή χρημάτων και πολεμοφοδίων ή και εκπαιδευτικών μέσων-υλικών, συμμετέχοντας σε εράνους, συναυλίες, εκθέσεις ζωγραφικής, πουλώντας ή αγοράζοντας αντικείμενα με φιλελληνικά θέματα, σαν αυτά που προαναφέρθηκαν.

Ο Νικόλαος Σπηλιάδης στα

Πορσελάνινο πιάτο με φιλελληνική παράσταση του Loeillot: Έρανος των Ελλήνων. Εργοστάσιο Montereau.

Ο Ελβετός επιφανής τραπεζίτης **Jean Gabriel Eynard**, φίλος του Ιωάννη Καποδίστρια, ήταν

θερμός υποστηρικτής στις προσπάθειες των Ελλήνων και μετά την Επανάσταση. Ήταν οργανωτής και ιθύνων του Φιλελληνικού Κομιτάτου της Γενεύης, που αποτελούσε κέντρο οργάνωσης της βοήθειας για την Ελβετία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και τις βορειότερες χώρες. Μάλιστα, από το 1826 η Γενεύη «παρουσίαζε την εικόνα μιας πόλης αποκλειστικά αφοσιωμένης στην ελληνική υπόθεση» (Κεφαλίδου, σελ.68). Ακόμα και φτωχοί συνεισφέρουν σε εράνους, αγρότες, εργάτες, άποροι, ακόμα και μαθητές.

Άλλου είδους σημαντική βοήθεια ήταν η υποστήριξη Ελλήνων για να σπουδάσουν στην Ευρώπη ή η βοήθεια για την οργάνωση εκπαίδευσης των σκλαβωμένων Ελλήνων, αλλά και η απελευθέρωση σκλαβωμένων Ελλήνων, η περισυλλογή από ιεροκήρυκες και ναυτικούς ορφανών, για υιοθεσία στις ΗΠΑ. Ιδιαίτερη μνεία ας γίνει εδώ αναφορικά με τα φιλελληνικά αισθήματα και την κινητοποίηση ιερωμένων

Στορική Φιλελληνίδα με Ελληνόπουλο.

(διαφορετικών θρησκευτικών δογμάτων), καθώς και γυναικών, στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ.

Γάλλοι εργάτες «δίνουν τον οβολό τους» υπέρ των Ελλήνων. Η επιγραφή λέει: «Οι Έλληνες είναι Γάλλοι! Η δυστυχία μιλά! Ας κάνουμε ακόμα ένα καλό κι ας πιούμε μια μπίρα λιγότερη».

Τώρα, αναφορικά με το ήθος και τις προθέσεις Φιλελλήνων, μπορούμε να δούμε πιο συγκεκριμένα τι παρήγγειλε ο Εϋνάρδος στους πολιτικούς και στρατιωτικούς αρχηγούς των Ελλήνων: Οι Φιλέλληνες ήθελαν να πληροφορηθούν τις ανάγκες τους, βεβαιώνοντάς τους ότι οι ευρωπαϊκές φιλελληνικές επιτροπές θα έκαναν τα πάντα για να τους βοηθήσουν, καθώς και να τους δηλώσουν ότι δε θα παρέμβουν στην εσωτερική πολιτική τους, αλλά ότι μόνοι τους οι Έλληνες θα εκλέξουν κυβέρνηση. Επίσης, ότι τα μέλη των φιλελληνικών επιτροπών, ως φίλοι του ανθρωπισμού, δεν υποστήριζαν κανένα κόμμα και η μόνη τους επιθυμία ήταν να ελευθερωθεί η Ελλάδα από τους Τούρκους. Τέλος, ο Εϋνάρδος συμβούλευε τους Έλληνες να έχουν μεταξύ τους ομόνοια, γιατί μόνο έτσι θα γινόταν η χώρα τους ανεξάρτητη (Κεφαλίδου, σ.69-70).

Κατά πόσο τηρήθηκαν αυτοί οι όροι ανιδιοτελούς προσφοράς στους Έλληνες από τους επίδοξους φιλέλληνες στην πραγματικότητα; Αποτελεί έργο άλλης μελέτης...

GRAND **CONCERT**

EN FAVEUR

DES GRECS.

Programme.

PREMIÈRE PARTIE.	SECONDE PARTIE.
1. Ouverture d'Olympia, de Spontini.	1. Ouverture d'Évelina, de Rossini.
2. Air chanté par M ^{me} L***, amateur.	2. <i>La Gloria</i> , air de PAER, chanté par M ^{me} T***, amateur.
3. Fantaisie de Flûte, de M. LABOU, exécutée par un amateur.	3. Symphonie de Beethoven.
4. <i>Della Tromba</i> , air de PUCETTA, chanté par M ^{me} T***, amateur.	4. Air varié pour la Clarinette, exécuté par un amateur.
5. Chœur des Bardes, musique de LEBEUR.	5. Missolonghi, scène lyrique, paroles de M. L***, musique de M. HASSERS, jeune.

Le Concert commencera à six heures.

Bruxelles, 3 juin 1826.

IMPRIMERIE DE C. J. DE WACZELS ET D. BOUTE,
RUE DES GRANDS CARRÉS.

Πρόγραμμα κονσέρτου στις Βρυξέλλες (1826).

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΕΦ. Εμφάνιση και εκδηλώσεις του φιλελληνικού κινήματος στην επανάσταση του 1821

• **Σφραγίδα Φιλελληνικού Κομιτάτου (επιτροπής) Μασσαλίας.** Βλ. Παπαθανασόπουλος, Ηλ., “Η σημαία της φρουράς του Μεσολογγίου”. Αθήναι, 1971. Σελ.11. Ανακτήθηκε 24-2-21:

<http://xn--oxaaeshewb7a.xn--qxam/h-shmaia-ths-frouaras.html>

• **Φιέλληνες αξιωματικοί.** Στο PUAUX, René. *Grèce, Terre aimée des Dieux*, Παρίσι [G. de Maleherbe], MCMXXXII [=1932]. Σελ.98-99. Ανακτήθηκε 24-2-21 από

<https://el.travelogues.gr/item.php?view=40021>

• **Πορτρέτο Βάσου Μαυροβουνιώτη.** Ανακτήθηκε 24-2-21 από

https://military.wikia.org/wiki/Vasos_Mavrovouniotis

Σημείωση: Για τους Μαυροβούνιους εθελοντές βλ. <https://argolikivivliothiki.gr/2016/11/30/greek-revolution-of-1821/>

• **Φιλελληνική αφίσα για συνδρομή υπέρ των Ελλήνων.** Βλ. St Clair, W., “That Greece Might Still Be Free: The Philhellenes in the War of Independence”. OpenBook Publishers: 2008.Ανακτήθηκε 24-2-21 από

<http://books.openedition.org/obp/docannexe/image/728/img-3.jpg>

• **Εισιτήριο έκθεσης ζωγραφικής υπέρ των Ελλήνων.** Από το βιβλίο της M.Bouvier-Bron “Jean-Gabriel Eynard et le Philhellenisme genevois”. Geneve, 1963. Βλ. Παπαδόπουλος, Στέφ., “Το Μεσολόγγι και ο φιλελληνισμός”.

Ιωάννινα, 1971. Σελ.13. Ανακτήθηκε 24-2-21 από https://www.openarchives.gr/aggregator-openarchives/edm/uo/000030-123456789_7410?language=en

• **"Έρανος υπέρ των Ελλήνων". Πιάτο με φιλελληνική παράσταση του Ch.-H. Loeillot-Hartwig,** κατασκευασμένο από το εργοστάσιο Montereau, Γαλλία, [1826 -1833]. Ανακτήθηκε 24-2-21 από

<https://www.searchculture.gr/aggregator/edm/EIM/000042-353195>

• **Πορτρέτο J.G.Eynard (1831).** Του **Horace Vernet.** Ανακτήθηκε 24-2-21 από

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean_Gabriel_Eynard.jpg

• **Γάλλοι εργάτες συνεισφέρουν για τους Έλληνες.** Στο St Clair, W.(2008), “That Greece Might Still Be Free: The Philhellenes in the War of Independence”. OpenBook Publishers. Ανακτήθηκε 24-2-21 από

<https://books.openedition.org/obp/669>

• **Φιλελληνίδα προσφέρει στοργή σε Ελληνόπουλο (αρχές 19ου αιώνα).** Συλλογή ΕΕΦ. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/ellinides-kai-filellinides-i-symvoli-toys-stin-elliniki-anexartisia/>

• **Πρόγραμμα κονσέρτου στις Βρυξέλλες.** Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/portfolio-item/oi-vryxelles-stirizoyi-tin-ellada/>

ΠΗΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

• **Ευαγγελάτος, Χρ..Γ. (1938), “Οι φιέλληνες”.** Αθήναι: Αγγ.Αθ. Κλεισιούνη. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/d/b/7/metadata-394-0000003.tkl>

• **Κεφαλίδου, Σ.(2009), “Πώς βλέπουν οι Ευρωπαίοι περιηγητές και τεχνοκράτες τους υπόδουλους Έλληνες και την ελλαδική πραγματικότητα (κοινωνία – πολιτισμός - παιδεία)”.** ΑΠΘ: Μεταπτυχιακή εργασία. Ανακτήθηκε 10-2-21 από <http://ikee.lib.auth.gr/record/122734/files/GRI-2010-4939.pdf>

• **Σηπλιάδης, Ν., "Απομνημονεύματα", τ.Β΄.** Αθήνησιν: Τυπογραφείον Χ. Ν. Φιλαδελφείως, 1852. Ανακτήθηκε 10-2-21 από <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/3/0/4/metadata-06-0000117.tkl>

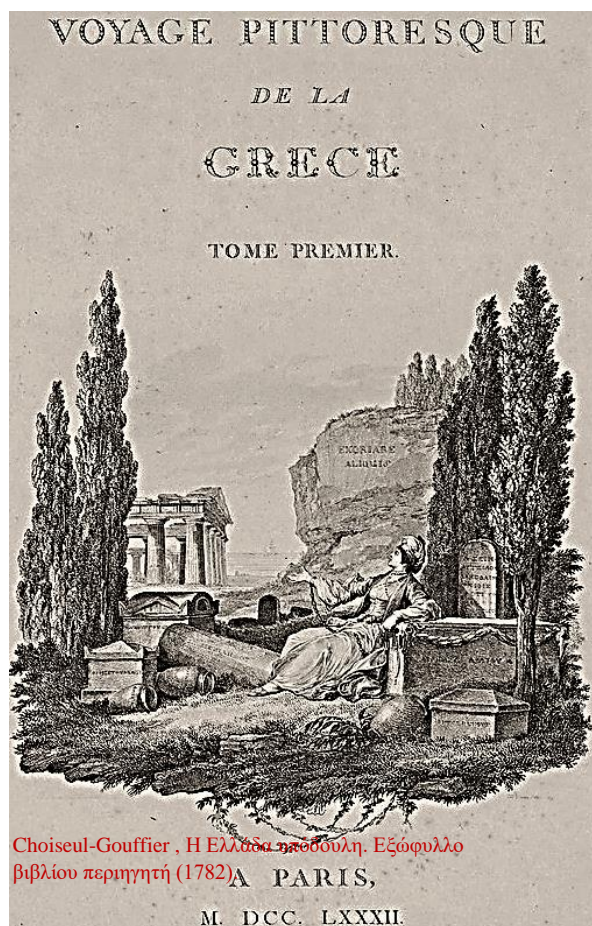
**Η ιστορία του φιλελληνισμού στην Επανάσταση του 1821
σα μια παλίρροια**

Στον φιλελληνισμό της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 συνέβαλαν κάποιοι παράγοντες:

- α) Κοινές ρίζες, συστατικά στοιχεία του πολιτισμού Ευρωπαίων και Ελλήνων
- β) Προβολή στοιχείων που αφορούσαν τους Έλληνες μέσω εντύπων, εφημερίδων και καλλιτεχνικών έργων
- γ) Επίμονος αγώνας των Ελλήνων να απελευθερωθούν.

Κλασικισμός, ρομαντισμός και περιηγητές: Πώς έβλεπαν τους Έλληνες

Τους Έλληνες, αν και σκλαβωμένους για πολλούς αιώνες, γνώριζε όλος ο κόσμος του λεγόμενου “ευρωπαϊκού” πολιτισμού. Γιατί ο ευρωπαϊκός πολιτισμός, από την Αναγέννηση και έπειτα, επικεντρώθηκε στις κλασικές ιδέες και στα πρότυπα της Αρχαιότητας. Μελετούσαν με θαυμασμό και λατρεία τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, ιδανικό στα μάτια τους, εμπνέονταν από αυτόν, στη λογοτεχνία και στη ζωγραφική για παράδειγμα, τον νοσταλγούσαν. Πίστευαν ότι αυτός αποτελούσε το υπόβαθρο του ευρωπαϊκού πολιτισμού. «Η απάθεια των δυναστών του πολιτισμένου κόσμου στην εκπληκτική περίπτωση των απογόνων αυτού του έθνους στο οποίο οφείλουν τον πολιτισμό τους, καθώς ανασταίνεται από τις στάχτες της καταστροφής τους, είναι κάτι εντελώς ανεξήγητο... Είμαστε όλοι Έλληνες. Οι νόμοι μας, η λογοτεχνία, η θρησκεία μας, οι τέχνες μας έχουν τις ρίζες τους στην Ελλάδα», υποστήριζε ο ρομαντικός ποιητής

Choiseul-Gouffier, Η Ελλάδα παρδούλη. Εξώφυλλο βιβλίου περιηγητή (1782)

Percy B. Shelley στον πρόλογο του λυρικού δράματος “Ελλάς” (1821). Αλλά και γενικότερα στον κόσμο, σε χώρες όπου ζούσαν ή έφταναν Έλληνες για σπουδές ή εργασία, γνώριζαν τον Ελληνισμό, τον πολιτισμό του, τα δεινά του, τον αγώνα του για την ελευθερία.

Από τον 17^ο και 18^ο αιώνα επισκέπτονταν την Ελλάδα περιηγητές, τους οποίους τραβούσε σα μαγνήτης ο τόπος του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

Ευρωπαίοι αρχαιολάτρες επισκέπτονταν την Ελλάδα και εμπνέονταν. Πολλοί έγραφαν για την Ελλάδα. Η περιήγηση στην Ελλάδα γίνεται κάτι σα μόδα, πυκνώνει στις τελευταίες δεκαετίες του 18^{ου} αιώνα και στις πρώτες του 19^{ου}, την εποχή της Επανάστασης. Όλοι αυτοί ήθελαν να δουν τους νεότερους Έλληνες ως απογόνους των ένδοξων αρχαίων Ελλήνων, μια «ιδεαλιστική εικόνα», σύμφωνα με τη **Λ. Δρούλια**. Ή συγκλονίζονταν από την εξαθλίωση των νεότερων Ελλήνων, συγκρίνοντας με την εικόνα που είχαν για τους αρχαίους πριν να επισκεφθούν τον τουρκοκρατούμενο τόπο. Την εποχή της Επανάστασης, μέσα από αυτό το βλέμμα γεννήθηκε το όραμα να αναστηθεί ο κλασικός κόσμος από τους νεότερους Έλληνες, να γίνουν οι συνεχιστές του αφού απελευθερωθούν.

Το βλέμμα αυτό των κλασικιστών και ρομαντικών αρχαιολατρών υπάρχει, επίσης, στα απεικονιστικά έργα Ευρωπαίων φιλελλήνων καλλιτεχνών, κυρίως ζωγράφων, που διέδωσαν με τον τρόπο τους τον ελληνικό αγώνα. Γι' αυτό, εκτός από καλλιτεχνική, έχουν και σπουδαία ιστορική σημασία. Η τέχνη που απεικονίζει τον πολιτισμό των Ελλήνων και την Επανάσταση είχε γίνει πλέον διάσημη στη Δύση στην εποχή της Επανάστασης, αλλά και μέρος της καθημερινής ζωής, με φιλελληνικά θέματα της Επανάστασης σε αντικείμενα ευρύτερης χρήσης, όπως σερβίτσια, ρολόγια επιτραπέζια, βεντάλιες, ημερολόγια κλπ.

Επιτραπέζιο παιχνίδι εμπνευσμένο από την Επανάσταση. Σαν το δικό μας “Φιδάκι”. Το κυκλοφόρησε το φιλελληνικό κομιτάτο του Παρισιού στα τέλη του 1820, για να προωθήσει την Ελληνική επανάσταση.

Μελανοδοχεία με τη μορφή του Κων.Κανάρη.. Γαλλία, περίπου 1830.κ

Δύο παραδείγματα φιλελληνικής στάσης από ρομαντικούς Ευρωπαίους, με σπουδαία κλασική παιδεία και με μεγάλη απήχηση στον κόσμο, αποτελούν ο Άγγλος Βύρων και ο Γάλλος Σατωβριάνδος.

Ο Βύρων με ελληνική φορεσιά
κ την Ακρόπολη στο βάθος δεξιά.

Ο φιλελεύθερος και ρομαντικός ποιητής **George Gordon Noel, λόρδος Byron** ήρθε στην Ελλάδα επανειλημμένα, μάλιστα κατά την Επανάσταση ως εκπρόσωπος του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου, και βοήθησε υλικά, ηθικά και με την προσωπική του συμμετοχή τους Έλληνες. Είχε γράψει το 1811 ένα ποίημα όπου κατηγορούσε τον λόρδο Έλγιν για την αρπαγή των ελγινείων. Μεταξύ άλλων έλεγε με νεανικό ρομαντικό πάθος:

*Ο Αλάριχος τα πάντα είχε άγρια καταστρέψει
με το δίκιο του πολέμου, μα ο Έλγιν για να κλέψει
όσα οι βάρβαροι αφήσαν, που 'τανε απ' ό,τι εκείνος
είναι βάρβαρος πιο λίγο, γιατί το 'κανε ο Ελγίνος ;*

Και παρακάτω:

*Ο Ηρόστρατος κι ο Έλγιν σε σελίδες παραμένουν
που είναι στιγματισμένες και με στίχους όπου καίνε·
έτσι πάντα είναι γραμμένοι και οι δύο καταραμένοι,
μα ο δεύτερος πιο μαύρος απ' τον πρώτο θ' απομένει...*

Από το ποίημα **“Η κατάρα της Αθηνάς”**.

Όμως και ο **François-Auguste-René, vicomte de Chateaubriand**, ρομαντικός συγγραφέας αλλά και πολιτικός, αρχικά φιλοβασιλικός, με δράση στο Φιλελληνικό Κομιτάτο του Παρισιού, έγραψε το 1825 “Υπόμνημα περί της Ελλάδος”, όπου κατήγγελλε την αδιαφορία της χώρας του και γενικότερα του κόσμου: «Θα εξακολουθήσει λοιπόν ο αιώνας μας να παρακολουθεί σαν θεατής ορδές αγρίων να σφαγιάζουν έναν πολιτισμό, που αναβλασταίνει πάνω στο μνήμα ενός λαού που χάρισε τον πολιτισμό στην ανθρωπότητα;» (Σύλλογος Υπαλλήλων Βουλής των

Επιγραφή από κάτω:
«Το φιλελληνικό κομιτάτο
υπό την προεδρία του Σατωβριάνδου».

Ελλήνων, σελ. 14).

Ακολουθούν δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα φιλελληνισμού σε μακρινές χώρες, αξιοποιώντας και τον θαυμασμό για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.

Κύμα συμπάραστασης για τον Αγώνα των Ελλήνων υπήρχε ακόμα και στη μακρινή Ινδία, ιδιαίτερα στην Καλκούτα, όπου ανθούσε μεγάλη ελληνική κοινότητα. Η Φιλελληνική Εταιρεία της Καλκούτας, εκτός από Έλληνες, είχε μέλη από ευρωπαϊκές χώρες, αλλά επίσης και πολλούς Ινδούς, οι οποίοι είχαν διδαχθεί την αρχαία ελληνική ιστορία του Goldsmith από μετάφραση που είχε κάνει ο Αμερικανός Miller. Στο τέλος του 1823 κατόρθωσαν, με οργανωτή τον ζακυνθινό Νικόλαο Κεφαλά, να συγκεντρώσουν ποσό 2.200 λιρών για την ενίσχυση του ελληνικού Αγώνα.

Στις ΗΠΑ, πάλι, μεγάλη εφημερίδα της Βοστώνης καλούσε τους Αμερικανούς να στείλουν όπλα και χρήματα, για να βοηθήσουν τον Αγώνα των Ελλήνων. Γρήγορα η συμπάθεια απλώθηκε και σε άλλες πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Μάλιστα, το 1823 κυρίες της Νέας Υόρκης κέντησαν μια τεράστια ελληνική σημαία με σταυρό και με την επιγραφή «Ιερόν τω των Ελλήνων αγώνι», την οποία ύψωσαν μπροστά σε χιλιάδες ανθρώπους, μάλιστα και πολιτικούς. Ένας στρατηγός μίλησε με τα θερμότερα λόγια για όσα είχε προσφέρει η Ελλάδα στον παγκόσμιο πολιτισμό (**Βακαλόπουλος, σελ.600**).

Κέντημα με φιλελληνική παράσταση.

Αξιοσημείωτη ήταν στο φιλελληνικό κίνημα και η ένθερμη συμμετοχή των φιλελληνίδων. Για παράδειγμα, τους ενθουσιώδεις φιλέλληνες πολεμιστές αποχαιρετούσαν στη Γαλλία φιλελληνίδες, οι οποίες τους έδιναν σημαίες: «Παρθενικά κοράσια της Γαλλίας εκέντησαν με τα εύμορφα χέρια τους σημαίες των φιλελλήνων πολεμιστών», γράφει ο **Τερτσέτης**. Οι πολεμιστές ορκίζονταν

να υπερασπιστούν τις σημαίες μέχρι τον θάνατό τους. Παράδειγμα η σημαία που δόθηκε από την **κ. Βολμούθ** αυτοπροσώπως στους αγωνιστές, εκ μέρους του **Φιλελληνικού Κομιτάτου του Παρισιού**: «Όταν δε η πολύτιμος αυτή σημαία με

λαμπράν παρέλασιν παρεδόθη εις το Σώμα, όλοι ορκίσθησαν άχρι τελευταίας πνοής και ρανίδος αίματος να μάχωνται υπό αυτήν», μας πληροφορεί η εφημερίδα **“Ο Φίλος του Νόμου”**. (**Βλ. Ξηραδάκη**). Και από το **Φιλελληνικό Κομιτάτο της Μασσαλίας** στάλθηκε για την ηρωική φρουρά του Μεσολογγίου «πολύτιμη σημαία με χρυσό σταυρό στη μέση, που την εκέντησαν “κόραι παρθένοι της πόλεως”» (**Παπαθανασόπουλος, σελ.7**). Δυστυχώς έφτασε μετά την Έξοδο (14-8-1826).

Μάλιστα οι οπλαρχηγοί φιλονίκησαν ποιος να κρατά το γράμμα των γυναικών, για να κρατά και τη σημαία, όπως λέει ο **Κασομούλης (σελ.655)**.

Και, από την άλλη πλευρά, ο **Γερμανός ποιητής W. Müller**, ο “Έλληνας Μύλλερ”, έγραφε τα “**Τραγούδια των Ελλήνων**” από το 1821, ποιήματα για τα γεγονότα του Αγώνα και τους Έλληνες αγωνιστές. Είναι αυτός που θα πει, ανοίγοντας και κλείνοντας το ποίημά του

“Η Ελλάς και ο Κόσμος”:

Χωρίς την ελευθερία τι θα ήσουν, Ελλάς;

... ..

Χωρίς εσέ, Ελλάς, τι θα ήταν ο κόσμος;

Βλ. Παπαδόπουλο, σελ.31-32.

Χρυσοχοΐδης Ν.

Έργο βασισμένα στη σημαία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 με σύμβολα της Φιλικής Εταιρείας, που σχεδιάστηκε από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό και υψώθηκε από τον Γεώργιο Σισίνη στην Ήλιδα το 1821.

Μπαμπίτσα Στ.

Έργο εμπνευσμένο από τη σημαία του Υδραίου καπετάνιου Γεωργίου Σαχτούρη.

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΕΦ. Κλασικισμός, ρομαντισμός και περιηγητές: Πώς έβλεπαν τους Έλληνες

- Η Ελλάδα υπόδουλη. Εξώφυλλο στο G.F.A. comte de Choiseul-Gouffier, “Voyage pittoresque de la Grece”. Paris, J.-J. Blaise M.DCC.LXXXII [=1782]. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://eng.travelogues.gr/item.php?view=44402>
- Πορτρέτο του Percy Bysshe Shelley. Εξώφυλλο βιβλίου: “The Poetical Works of Percy Bysshe Shelley” (1897) Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.fromoldbooks.org/Shelley-PoemsMoxon/pages/000-frontispiece-shelley-portrait/148x200-q70.html>
- Φιλελληνικό επιτραπέζιο παιχνίδι από τη Γαλλία: Jeu de l’oie renouvelle des Grecs. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/o-filellinismos-stin-gallia-toy-18oy-kai-19oy-aiona/>
- Το επιτραπέζιο Jeu de l’oie, με εικονογράφηση P. Dinion, σε πιο καθαρή εικόνα. Γαλλία, τέλη 19ου αι. Ανακτήθηκε 24-2-21 από https://www.benaki.org/index.php?option=com_collectionitems&view=collectionitem&Itemid=544&id=121411&lang=el
- Γαλλική βεντάλια των αρχών του 19ου αιώνα, διακοσμημένη με φιλελληνικές παραστάσεις. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.searchculture.gr/aggregator/edm/EIM/000042-353370>
- Μελανοδοχεία με τη μορφή του Κων.Κανάρη. Γαλλία, περίπου 1830. Ανακτήθηκε 24-4-21 από <https://www.eefshp.org/portfolio-item/melanodochia-morfi-kanari/>
- Πορτρέτο του λόρδου Βύρωνα με ελληνική φορεσιά και την Ακρόπολη στο βάθος. Ανακτήθηκε 24-2-21 από https://www.benaki.org/index.php?option=com_collectionitems&view=collectionitem&Itemid=0&id=108762&lang=el
- Φιλελληνικό πιάτο πορσελάνης από το Εργοστάσιο Montereau: “Το φιλελληνικό κοιτάτο υπό την προεδρία του Σατωβριάνδου”(1826-1830). Συλλογή Έργων Τέχνης της Βουλής των Ελλήνων. Βλ. Σύλλογος Υπαλλήλων της Βουλής των Ελλήνων, “Εορταστική εκδήλωση για την επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου 1821”. Βουλή των Ελλήνων, 2016. Σελ.54. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://library.parliament.gr/DesktopModules/EasyDNNNews/DocumentDownload.ashx?portalid=6&moduleid=2653&articleid=10583&documentid=3700>
- Χάρτης της υφηνίου, με χρωματισμένες την Ινδία και την Ελλάδα. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.tornosnews.gr/en/tourism-businesses/markets/31645-indian-president-ram-nath-kovind-visits-greek-capital-of-athens.html>
- Κέντημα με φιλελληνική παράσταση: “Ο ηττημένος”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από https://www.benaki.org/index.php?option=com_collectionitems&view=collectionitem&Itemid=0&id=108762&lang=el
- Πολεμίστρα-Κανονιοθυρίδα με σημαία της Επανάστασης. Του Δράκου Θεοχάρη-Ευαγγέλου, μαθητή Β΄ Γυμνασίου.
- Πορτρέτο του Wilhelm Müller. Του J. Fr. Schröter - <http://www.portraitindex.de/documents/obj/34013314>, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=57711100> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- Σημαία της Φιλικής Εταιρείας. Του Χρυσοχόδη Νικολάου, μαθητή Β΄ Γυμνασίου. Βασισμένο στο έργο του Παλαιών Πατρών Γερμανού.
- Σημαία της ελληνικής Επανάστασης, εμπνευσμένη από τη σημαία του Γ. Σαχτούρη. Της Μπαμπίτσα Σταυρούλας, μαθήτριας Γ΄ Γυμνασίου.

ΠΗΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

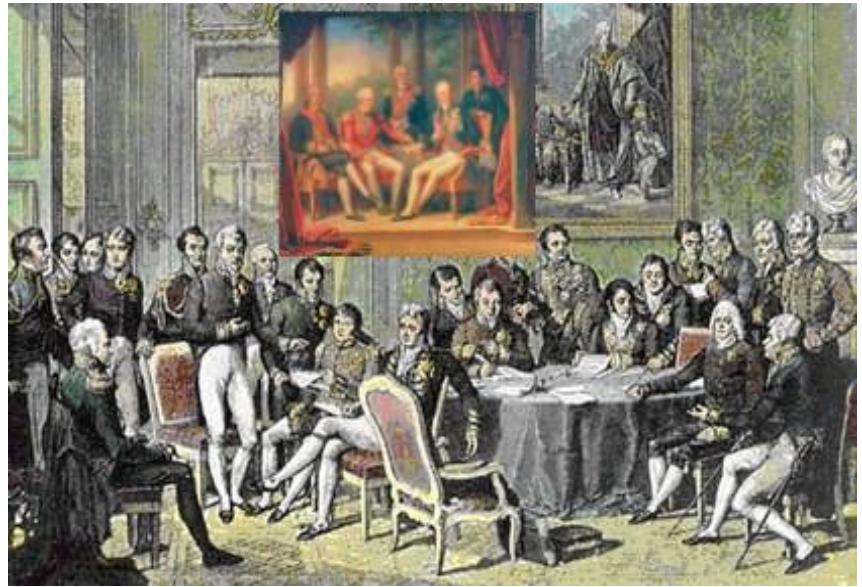
- Αννινος, Μπ., ό.π.
- Βακαλόπουλος, Α.Ε.(1980), “Ιστορία του Νέου Ελληνισμού: Η Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση (1821-1829) - Οι προϋποθέσεις και οι βάσεις της (1813-1822)”, τόμος Ε΄. Θεσσαλονίκη: Αντ.Σταμούλης.
- Βασιλείου, Θ.(2012), “Ο Μπένθαμ στην υπηρεσία του 1821”: Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.kathimerini.gr/culture/475361/o-mpentham-stin-ypiresia-toy-1821/>
- Καραγιώργος, Π.(2018), “Byron. “Η κατάρα της Αθηνάς”. Εισαγωγή.” Ανακτήθηκε 24-2-21 από <http://karagiorgos.blog-net.ch/gr/articles-and-essays/byron-the-curse-of-athena/>
- Δρούλια, Λ., ό.π.
- Κασομούλης, Ν.,Κ., "Ενθυμήματα στρατιωτικά της Επαναστάσεως των Ελλήνων 1821-1833 : προτάσσεται ιστορία του Αρματωλισμού", τόμος 2ος. Αθήναι:Χορηγία Παγκείου Επιτροπής, 1941.
Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/7/2/f/metadata-02-0000243.tkl>
- Παπαδόπουλος, Στεφ.Ι.(1971), “Το Μεσολόγγι και ο φιλελληνισμός”. Εκδ. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ανακτήθηκε 4-2-21 από https://www.openarchives.gr/aggregator-openarchives/edm/uoi/000030-123456789_7410?language=en
- Ξηραδάκη, Κ.(2013), “Φιλελληνίδες. Η δράση των Φιλελληνίδων στην επανάσταση”, Ι. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://storiacontroversa.blogspot.com/2013/04/blog-post.html>
- Παπαθανασόπουλος, Ηλ.(1971), “Η σημαία της φρουράς του Μεσολογγίου”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <http://xn--oxaaeshewb7a.xn--qxam/h-shmaia-ths-frouras.html>
- Shelley, P.B.(1821), “Hellas”: Εισαγωγή. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://en.wikisource.org/wiki/Hellas>

Η ελληνική Επανάσταση, δρόμος προς την ελευθερία, και ο φιλελληνισμός, κίνημα φιλελευθερισμού

Ο Φιλελληνισμός, ως κίνημα στην εποχή της Επανάστασης, δημιουργήθηκε μέσα σε ένα κλίμα που προωθούσε την επαναστατικότητα. Πιο συγκεκριμένα:

Οι Έλληνες προσπάθησαν να εξασφαλίσουν από την αρχή της επανάστασης τη συμπαράσταση των Ευρωπαίων, τόσο των ηγετών

Το συνέδριο της Βιέννης (1815)

όσο και των λαών. Η διεθνής συγκυρία, ωστόσο, ήταν αντίξοχη. Γιατί η Ευρώπη βίωνε την Παλινόρθωση των απόλυτων βασιλέων. Οι νικητές του Ναπολέοντα είχαν συγκαλέσει το συνέδριο της Βιέννης (Σεπτέμβριος 1814-Ιούνιος 1815). Ιδρύθηκε η **Ιερά Συμμαχία**, από τη Ρωσία, την Αυστρία και την Πρωσία, προπύργια της απολυταρχίας και της αντεπανάστασης. Εμπνευστής και ιθύνων νους ο **καγκελάριος της Αυστρίας Μέττερνιχ**. Οι περισσότεροι εκθρονισμένοι ηγεμόνες επανήλθαν στους θρόνους τους. Συνακόλουθα, οι ευρωπαϊκές Δυνάμεις (**Αγγλία, Ρωσία, Αυστρία, Γαλλία, Πρωσία**) καταδίκασαν την ελληνική Επανάσταση, ως προσπάθεια ανατροπής της μοναρχικής «νόμιμης» εξουσίας του Σουλτάνου, καθώς και της σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή (Ανατολικό ζήτημα), αλλά και ως επικίνδυνο παράδειγμα προς μίμηση για άλλους υπόδουλους λαούς.

Ωστόσο, μολονότι οι παλιοί απολυταρχικοί θεσμοί ξανά επιβάλλονταν με τη βία, οι φιλελεύθερες κοινωνικοπολιτικές αρχές της γαλλικής επανάστασης είχαν ήδη τεράστια απήχηση στους λαούς. Την εποχή της ελληνικής Επανάστασης ξεσπούσαν κι άλλα κινήματα, στην Ευρώπη και όχι μόνο. Οι ρυθμίσεις του συνεδρίου της Βιέννης αμφισβητήθηκαν οργανωμένα με το επαναστατικό κύμα των ετών 1820-1821. Έτσι, έγινε το κίνημα στην Ισπανία (1820), ζητώντας την επαναφορά του συντάγματος που είχε επιβάλει ο Ναπολέων. Στην Ιταλία, πάλι, το κίνημα οργανώθηκε από τους καρμπονάρους, που στρέφονταν κατά της αυστριακής κυριαρχίας, διεκδικώντας εθνική ελευθερία

και συνταγματικές μεταρρυθμίσεις. Αυτά δυστυχώς καταπνίγηκαν από την Παλινόρθωση. Επίσης, έγιναν απελευθερωτικές επαναστάσεις στη Λατινική Αμερική. Τα φιλελεύθερα κινήματα παντού στον κόσμο προδιέθεσαν ευνοϊκά την κοινή γνώμη υπέρ των αγωνιζόμενων Ελλήνων.

Τα ευρωπαϊκά κράτη, λοιπόν, εκπροσωπήθηκαν στην ελληνική Επανάσταση «με τη σημαία του σταυρού, η οποία έγινε το σύμβολο της ελευθερίας των λαών», όπως έλεγε ο Γάλλος αξιωματικός Pellion (Κεφαλίδου, σελ.29).

Δύο παραδείγματα:

Στις ΗΠΑ που προαναφέρθηκαν - στις οποίες είχε εδραιωθεί σχετικά πρόσφατα η ανεξαρτησία και η δημοκρατία - πιο συγκεκριμένα στη Βαλτιμόρη, έγινε το 1824 ένας “ελληνικός χορός”. Εκεί, μεταξύ άλλων πολλών, σύμφωνα με τα “Ελληνικά Χρονικά” (17 Μαΐου 1824), έγιναν τα εξής: Στη μια αίθουσα κυριαρχούσε ένας φωτισμένος σταυρός με τα λόγια του Μεγ. Κωνσταντίνου γύρω του:

Σημαία ΗΠΑ περί τα 1820-22

«Εν τούτω τω σημείω νίκα». Αντίκρυ ήταν ανδριάντας του Μάρκου Μπότσαρη και στους τοίχους ονόματα Ελλήνων γνωστών για την πατριωτική προσφορά τους. Σε δεύτερη αίθουσα τοποθετήθηκε αμερικανική σημαία στη μια μεριά, στην άλλη μεριά τοποθετήθηκε πρώτη η σημαία των Ελλήνων, κοντά της η σημαία της Κολομβίας, ενώ ακολουθούσαν σημαίες των πολεμικών σωμάτων της πόλης και στη μέση υπήρχαν πολεμικά τρόπαια με σύμβολα ελευθερίας. Τέλος, γύρω από όλα αυτά ήταν γραμμένο το

ρητό που φέρεται ότι είχε πει ένας από τους θεμελιωτές των ΗΠΑ, ο **Benjamin Franklin**¹, παραφράζοντας λατινικό ρητό: **“Ubi libertas, ibi partia”**, όπου η ελευθερία, εκεί η πατρίδα.

Αλλά το πρώτο κράτος που αναγνώρισε επίσημα την επανάσταση των Ελλήνων για την ελευθερία τους ήταν η **Αϊτή, το “Χαϊτιον”**. Το 1822 ο **πρόεδρος της Αϊτής Jean Pierre Boyer** απάντησε σε επιστολή του Κοραή ότι η χώρα του ήταν πολύ φτωχή και δεν είχε ακόμα τελειώσει τον αγώνα ανεξαρτησίας εναντίων των Γάλλων. Γι' αυτό δεν ήταν έτοιμη να ενισχύσει οικονομικά την Ελλάδα, αλλά τους μίλησε θερμά, δίνοντας ευχές για την απελευθέρωσή τους. Επίσης, αντί χρημάτων έστειλε 45 τόνους καφέ – είδος πολυτελείας τότε - προς πώληση, για να αγοραστούν πολεμοφόδια, αλλά και 100 Αϊτινούς εθελοντές, οι οποίοι λέγεται ότι δυστυχώς πέθαναν όλοι κατά τη διάρκεια του ταξιδιού προς την Ελλάδα.

Πρώτη κατήργησε τη δουλεία [απελευθέρωσε έτσι τους μαύρους σκλάβους], πρώτη αναγνώρισε την Ελληνική Επανάσταση. Η Αϊτή, με επιστολή του τότε προέδρου της, Jean Pierre Boyer, στον Κοραή, εξέφρασε τον ενθουσιασμό της για την Ελλάδα που "εδράξατο των όπλων" για να αποκτήσει την ελευθερία της και τη θέση της ανάμεσα στα έθνη.

Αυτό ήταν το *tweet* από την Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας, **Αικατερίνη Σακελλαροπούλου (23-3-2021)**.

Από την άλλη πλευρά, ο **Άγγλος ποιητής Francis Glasse, με το ψευδώνυμο “Βρετανικός”**, που έγραψε το 1825 το ποίημα “Η πολιορκία του Μεσολογγίου”, διακήρυττε: «Οι Έλληνες αγαπάνε να πολεμάνε για τα δικαιώματα των ανθρώπων και όχι για βασιλιάδες ή αυτοκράτορες που τους σκλαβώνουν». (Βλ. **Στούκα**.)

Η ελληνική επανάσταση έγινε υπερεθνικό κίνημα, με όραμα την απελευθέρωση των Ελλήνων. Έγινε ο δρόμος προς την ελευθερία για τους φιλελεύθερους, τους ρομαντικούς, για τους δημοκρατικούς, μετριοπαθείς ή ριζοσπάστες, πολλούς πολιτικά διωκόμενους, που ζητούσαν – ενάντια στη μοναρχική Παλινόρθωση της Ιεράς Συμμαχίας - σύνταγμα ή αβασίλευτη δημοκρατία, ατομικές ελευθερίες και πολιτικά δικαιώματα για τον λαό. Η η Επανάσταση προσείλκυσε ανθρώπους που είχαν βιώσει τη γαλλική επανάσταση στην πτώση της, μπορεί να ήταν παλιοί πολεμιστές στους

¹ Ο **Φραγκλίνος** ήταν από τους πρωταγωνιστές στον αγώνα για την Αμερικανική Ανεξαρτησία, στη Διακήρυξή της (1776), καθώς και στο Σύνταγμα των ΗΠΑ μετά. Βλ. <https://www.britannica.com/biography/Benjamin-Franklin>
Εικόνα του με το ρητό βλ εδώ: <http://oldprintshop.com/product/154466?inventoryno=96379&itemno=1>

χαμένους πολέμους του Ναπολέοντα, που τώρα είχαν μείνει χωρίς εργασία και που ήθελαν να συνεχίσουν τον αγώνα τους.

Άξιος μνημόνευσης εδώ, για τον ασυμβίβαστο αντιμοναρχισμό και τον φιλελευθερισμό του, ο

John Jacob Meyer. Συνεργάστηκε με τον **Leicester Stanhope**, απεσταλμένο του **Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου**², που έφερε τα αναγκαία μέσα για την έκδοση εφημερίδας. Κι έτσι, έγινε ο εκδότης της εφημερίδας με το όνομα **“Ελληνικά Χρονικά”** στο Μεσολόγγι (1824).

Φιλοδοξούσε να λειτουργεί η εφημερίδα με γνώμονα την αλήθεια και την ελευθερία του Τύπου, διακηρύσσοντας χαρακτηριστικά σε άρθρο την αρχή: «Η δημοσίευσις είναι ψυχή της δικαιοσύνης.» Γιατί:

...Η δια του τύπου δημοσίευσις διαλευκαίνει και διασαφηνίζει τα πάντα, και δίδει το ακριβέστατον μέτρον των πραγμάτων όλων· της δε επωφελέστατης ταύτης

δημοσιεύσεως όργανα είναι αι εφημερίδες. Περί της ελευθερίας του Τύπου. Οι Έλληνες έχουν εις το να γράφωσιν ελευθέρως το αυτό επίσης δικαίωμα, καθώς και εις το να πνέωσι και να ζώσι... (φύλλο 19 Ιανουαρίου 1824)

Στα “Ελληνικά Χρονικά”, εκτός από τα νέα για τον Αγώνα, αξιοσημείωτα ήταν τα άρθρα που «εκπαιδεύουν» το κοινό στον φιλελευθερισμό και τη δημοκρατία, καθώς οι Έλληνες προετοιμάζονταν να γίνουν ένα ανεξάρτητο κράτος μετά την Επανάσταση.

Ακολουθεί και ένα παράδειγμα άρθρου στο τεύχος που κυκλοφόρησε στις 3 Φεβρουαρίου 1826, που «διδάσκει» κοινωνικά-πολιτικά:

Παρίσιον. Τη 24 Δεκεμβρίου.

Ο Κ. Τάμης Μονρόης, πρότερον πρόεδρος των Ηνωμένων Επαρχιών [Ηνωμένων Πολιτειών], έκαμε τον συνήθη όρκον, αναδεχθείς το επάγγελμα του Ειρηνοποιού Κριτού εις το Κομητάτον του Λονδίνου Βιργινία· έπειτα έγινε τελευταίον μέλος του Δικαστηρίου· απέβαλεν δε την οποίαν του επρόσφερον Προεδρίαν.

² “Ιθύνων νους” ο νομικός, φιλόσοφος και, κυρίως, φιλόδοξος κοινωνικός μεταρρυθμιστής **Jeremy Bentham** με ριζοσπαστικές για την εποχή πολιτικές ιδέες και σχέδια, που επιδίωξε, μέσω και του Stanhope, να εφαρμοστούν στο μέλλον τότε ελληνικό κράτος (**Βασιλείου Θ., “Ο Μπένθαμ στην υπηρεσία του 1821”** <https://www.kathimerini.gr/culture/475361/o-mpentham-stin-ypiresia-toy-1821/>)

Και περαιτέρω έγραφε:

Ας χρησιμεύση ως παράδειγμα εις τους διοικητάς μας η μυρίων επαίνων αξία και μεγάλη αύτη μετριοφροσύνη του Κ. Μονρόη· ας μάθουν ότι αι πατριωτικάί αρεταί μανθάνονται από το εν εις το άλλον ημισφαίριον, και ότι εις επικράτειαν, εν η βασιλεύει η ελευθερία και ισονομία, η μεγαλειότης [η συμπεριφορά ενός «Μεγαλειότατου», σα βασιλέα δηλαδή] δεν ημπορεί ποτέ να έχη τόπον. Ο Κ. Μονρόης εστάθη Πρόεδρος των Ηνωμένων Επαρχιών της Αμερικής, και ως τοιούτος, ήτον και Γενικός Αρχηγός των της ξηράς και θαλάσσης δυνάμεων. Όταν όμως παραιτήθη από την Προεδρίαν, δεν ηθέλησε να έχη άλλο τι περιπλέον δικαίωμα, ει μη μόνον το να ονομάζεται ελεύθερος Αμερικανός, και να είνε ισότιμος με τους άλλους συμπολίτας του.

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΕΦ.Η ελληνική Επανάσταση, δρόμος προς την ελευθερία, και ο φιλελληνισμός, κίνημα φιλελευθερισμού

- Πορτρέτο του Μέττερνιχ, του Τ. Λόρενς - Kunsthistorisches Museum, Wien,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=811032> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- Μεγάλη εικόνα “Το συνέδριο της Βιέννης”, του J.-B. Isabey (1819). Ανακτήθηκε 24-2-21.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=934478>
- Μικρή εικόνα “ Το συνέδριο της Βιέννης”, στο: ΕΚΠΑ, “Νεότερη και σύγχρονη ιστορία” Γ΄ Γυμνασίου. ΟΕΔΒ. Σελ.28. Ανακτήθηκε 1-2-2021 από <http://www.diapolis.auth.gr/eclass/mod/folder/view.php?id=444>
- Χάρτης Ευρώπης μετά το 1815, στο: ΥΠΕΘ-Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, “Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου”, Γενικής Παιδείας Γ΄ Λυκείου. Σελ.10.
- Γραμματόσημο με σημαίες ελληνική και αμερικανική. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <http://www.americanphilhellenessociety.com/documents4.html>
- Σημαία των ΗΠΑ 23 αστεριών περί τα 182-1822. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.usflagdepot.com/store/page8.html>
- Τοποθεσία Αϊτής στην υδρόγειο. Του Connormah - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=8993697> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- Προσωπογραφία του J.P.Boyer. Ανακτήθηκε 24-2-21.
<http://www.williamreese.com/shop/reese/WRCAM47136.html>
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36927382>
- Σύνθεση 3 εικόνων από Καλαντζή Α.:
- 1) Εφημερίδα “Ελληνικά Χρονικά”, φύλλο 07 Ιαν. 1825. Χ. Σπανός, Ν. Νίκας -
<http://medusa.libver.gr/handle/123456789/2626> <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12638843>
Ανακτήθηκε 24-2-21.
- 2) Προσωπογραφία του Meyer. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=19921722> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- 3) Έμβλημα Δήμου Μεσολογγίου. Δήμος Μεσολογγίου - Γραφείο Τύπου Δήμου Μεσολογγίου. Εύλογη χρήση / Trademark, <https://el.wikipedia.org/w/index.php?curid=295879> Ανακτήθηκε 24-2-21.

ΠΗΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

- ΕΚΠΑ, “Νεότερη και σύγχρονη ιστορία” Γ΄ Γυμνασίου, κεφ.1,3,4. Εκδ. ΟΕΔΒ. Ανακτήθηκε 1-2-2021 από <http://www.diapolis.auth.gr/eclass/mod/folder/view.php?id=444>
- entertainment.in.gr (2016), “«Μαχητές της ελευθερίας» και 1821: Η ελληνική επανάσταση στη διεθνή της διάσταση”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.in.gr/2016/03/16/entertainment/book/maxites-tis-eleytherias-kai-1821-i-elliniki-epanastasi-sti-diethniki-tis-diastasi/>
- Λούβη, Ευ.-Ξιφάρης Δ.Χρ.(2019), “Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία” Γ΄ Γυμνασίου. Εκδ.ΥΠΕΘ-ΙΕΠ.
- Καρακατσούλη, Α.(2016), “«Μαχητές της ελευθερίας» και 1821: Η ελληνική επανάσταση στη διεθνή της διάσταση”. Αθήνα: Πεδίο. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.academia.edu>
- Μάγερ, Ι.(1824), Ελληνικά Χρονικά «Μεσολογγίου», τόμος Α΄ Εκδ. Αθήνα: Χ. Σπανός κ Ν. Νίκας. Ανακτήθηκε 24-2-21 από

https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/22380/Ellinika%20xronika%20Mesologgiou_etos%20A_1840_arithmos%201.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- **Μάγερ, Ι. (1825-6), Ελληνικά Χρονικά «Μεσολογγίου», τόμος Β΄.** Εκδ. Αθήνα: Χ. Σπανός κ Ν. Νίκας. Ανακτήθηκε 24-2-21 από http://medusa.libver.gr/jspui/bitstream/123456789/2626/1/GRVER_000000000000001273.pdf

- **“Μηχανή του Χρόνου”:** «Οι 100 εθελοντές από την Αϊτή που ήρθαν να πολεμήσουν στην επανάσταση του 1821 και πέθαναν στο ταξίδι. Ήταν η πρώτη χώρα που αναγνώρισε επίσημα την Ελληνική Επανάσταση...» Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://www.mixanitouxronou.gr/epistoli-tou-proedrou-tis-etis-1822-tin-opia-anagorise-episima-tin-ellada-ke-ton-agona-tis-gia-anexartisia/>

- **Παπαδόπουλος, Στέφ., ό.π.**

- **Σακελλαροπούλου Αικ. (2021). tweet.** Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://twitter.com/PresidencyGR/status/1374425805107859462>

<http://oldprintshop.com/product/154466?inventoryno=96379&itemno=1>

- **Στούκας, Μ.(2020), “Οι άγνωστοι ήρωες του Μεσολογγίου και ο αντίκτυπος της πτώσης του στη διεθνή κοινή γνώμη και λογοτεχνία”.** Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.protothema.gr/stories/article/997625/oi-agnostoi-iroes-tou-mesologgiou-kai-o-adiktupos-tis-ptosis-tou-sti-diethni-koini-gnomi-kai-logotehnia/>

- **Χρυσάφη, Α.Π.(2013), “Ο Τύπος στην υπηρεσία της Ελληνικής Επανάστασης. Τα «Ελληνικά Χρονικά»”.** “ΑΧΑΪΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ”, τόμος 32, τεύχος 1, σελ.77-79. Ανακτήθηκε 24-2-21 από http://www.iedep.gr/index.php?option=com_content&view=article&catid=47:2011-11-14-14-41-13&id=153:-32-1-2013&Itemid=98

Το πρώτο κύμα φιλελληνισμού και η υποχώρησή του

Ο απομνημονευματογράφος **Δημήτριος Αινιάν** παρατηρεί τα ακόλουθα σχετικά με την κίνηση του Φιλελληνισμού (σελ.18):

Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, διαφημισθεῖσα εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἐξῆψε τὰς φαντασίας τῶν φιλελευθέρων, καὶ ἐκίνησε τὰς συμπαθείας ὅλων ἐν γένει τῶν ἰδιωτῶν, οἵτινες ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν φαντασίαν των τὴν ἔνδοξον τῆς Ἑλλάδος ἐποχὴν, ἐπεθύμουν καὶ ἠῤῥοντο διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῆς ἄλλὰ τὰς ἐπιθυμίας ταύτας καὶ τὰς εὐχὰς αὐτῶν, αἱ εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις, συνδεδεμέναι διὰ τῶν δεσμῶν τῆς Ἁγίας Συμμαχίας, δὲν ἄφηναν νὰ πραγματοποιηθῶσι. Πᾶσα καὶ ὅποιαδήποτε συνδρομὴ ἦτο αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη· καὶ μ' ὅλα τοῦτα ἔλαβε χῶραν μία συνδρομὴ, ἣτις ἦτο καὶ ἡ ἀναγκαιότερα κατὰ τὴν ἀρχὴν μάλιστα τῆς ἐπαναστάσεως.

Πράγματι, στην αρχή του αγώνα (1821-1823), που το φιλελληνικό κίνημα βρισκόταν στην

Υπαξιωματικός των Γρεναδιέρων της Βαυαρικής Βασιλικής Φρουράς, στους Ναπολεόντειους Πολέμους.

πρώτη, τη ρομαντική – ιδεαλιστική του ορμή, ήταν μεγαλύτερη η προσέλευση εθελοντών μαχητών, νεαρών ή παλαιμάχων στρατιωτικών, φοιτητών, νέων με κλασική μόρφωση, με πάθος και ορμή. Ήταν κυρίως Γερμανοί και Κεντροευρωπαίοι, Πολωνοί, επίσης Γάλλοι, Ιταλοί.

Είναι σχετικά εντυπωσιακό ότι οι Γερμανοί ήταν οι περισσότεροι εθελοντές και μάλιστα Πρώσοι, δηλαδή ήταν από την περιοχή της Ευρώπης όπου κυριαρχούσε ο Μέττερνιχ και η απαγόρευση εκδηλώσεων φιλελευθέρων, φιλοεπαναστατικών. Από την άλλη μεριά, στη Γερμανία υπήρχαν πολλοί και αφοσιωμένοι λάτρεις του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού αφενός, αφετέρου στη

Βαυαρία βασιλιάς ήταν ο **Λουδοβίκος Α΄**, ο οποίος επίσης θαύμαζε τους αρχαίους και βοήθησε την Επανάσταση μετά την πτώση του Μεσολογγίου με διάφορους τρόπους, επηρεάζοντας και την πολιτική των άλλων γερμανικών κρατών. Επιπλέον, συνέθεσε φιλελληνικά ποιήματα.

Ακολουθούν λιγοστά μόνο παραδείγματα εθελοντών της Ελληνικής επανάστασης.

Λίγο πριν τη μάχη στο Πέτα της Ηπείρου, ο Πολωνός **Franciszek Mierzejewski** παλαίμαχος αξιωματικός, έκανε την ακόλουθη ομολογία στον Ιταλό παλαίμαχο αξιωματικό Dania:

Όπου κι αν επολέμησα, με τον Ναπολέοντα και με τον Βολιβάρ, εν Ρωσία, Γαλλία, Πεδεμοντίω, Μεσημβρινή Αμερική και Νεαπόλει, ουδέν άλλο εκέρδισα ειμή την πεποίθησιν, ότι πανταχού της γης κακώς έχουν τα πράγματα· με παρηγορεί δε μόνον η συνείδησις, ότι εκ νεότητος μέχρι της παρούσης ηλικίας μου ηγωνίσθην όπου ενόμισα προκείμενον αγώνα περί των υψίστων της ανθρωπότητος δικαίων. Ό,τι μόνον και έσχατον επιθυμώ ελθών εδώ, είναι τούτο: να κατακτήσω μαχόμενος, πιστός εις την ιδέαν μου, έντιμον τάφον στρατιώτου επί της κλασικής των Ελλήνων γης, όπου έπεσον τόσοι ήρωες, ή να ίδω αναθάλλουσαν υπό νέαν καλλίμορφον ελευθερίαν την ηγιασμένην αυτήν γην ως γηραιός αυτής πολίτης.
(Αννινος, σελ.170)

Όπως γράφεται, με αφορμή τον Mierzejewski, στην ιστοσελίδα **“Πολωνία στην Ελλάδα”**: «...η πλειοψηφία των Πολωνών εθελοντών... βετεράνοι του στρατού του Ναπολέοντα, οι οποίοι δεν μπορούσαν να βρουν την θέση τους στο στρατό του Βασιλείου της Πολωνίας, διοικούμενου από τον Ρώσο μεγάλο δούκα Κωνσταντίνο. Περιπλανήθηκαν σε διάφορες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής, συμμετέχοντας σε όλες τις εξεγέρσεις και επαναστάσεις κατά του καθεστώτος της

Μεγάλης Συμμαχίας. Δεν θα μπορούσαν να λείψουν και από την Ελλάδα...»

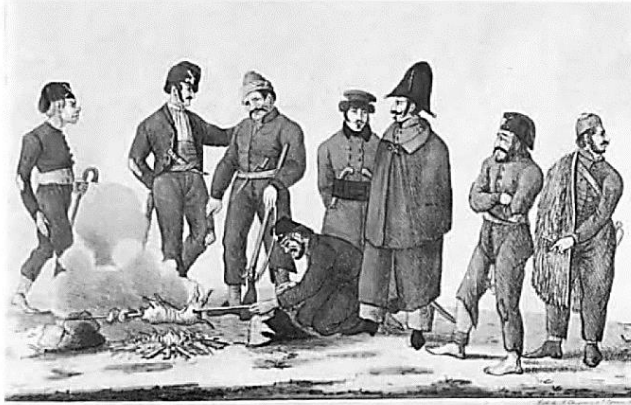
Κούρτι Μ.

Ταφικό μνημείο των Πολωνών πεσόντων στο Μεσολόγγι.

Εμμανουήλ Θ.

Δυστυχώς, όμως, επήλθε συντριπτική ήττα των Ελλήνων και Φιλελλήνων στο Πέτα της Ηπείρου.

Δύο Φιλέλληνες με το Τάγμα υπό τον Ιταλό Ταρέλλα.

Εκεί έδωσαν με αυτοθυσία τη ζωή τους τα 2/3 του “**Τάγματος των Φιλελλήνων**” - εκεί πέθανε ένδοξα και ο Mirziewski. 25 μόνο, οι περισσότεροι τραυματίες ή άρρωστοι, κατέφυγαν καταπονημένοι στην περιοχή Αιτωλικού-Μεσολογγίου. Παρ’ όλ’ αυτά ζητούσαν πάλι τις υπηρεσίες τους, ενώ μάλιστα δεν είχαν καν εξασφαλιστεί από την ελληνική διοίκηση τα μέσα διαβίωσής τους. Και, εκτός όλων αυτών, ακόμα και εγχείρημα αντιζηλίας - φιλαρχίας έγινε, με στόχο την αντικατάσταση των φιλελλήνων αξιωματικών από Έλληνες. Ανάμεσα στους φιλέλληνες ήταν και ο **Lübtow, Πρώσος κατά τον Άννινο (σελ.178-179)**.

Κατά συνέπεια, σημειώθηκε υποχώρηση του φιλελληνισμού στη Γερμανία, που έγινε μεγαλύτερη από το ξεκίνημα του εμφυλίου πολέμου, στα 1823-1824. Οι εθελοντές που σώζονταν γύριζαν στην πατρίδα τους με πολλές περιπέτειες και βάσανα. Εκεί αφηγούνταν στους άλλους τις αρνητικές ή και τραγικές εμπειρίες τους στην Ελλάδα, μεταδίδοντας την απογοήτευση. Εξάλλου, ως σημειωθούν και λίγοι τυχοδιώκτες, μαζί με κάποιους που άλλαξαν στρατόπεδο, υπηρετώντας ως μισθοφόροι τους Τούρκους. Μέσα στους απογοητευμένους ήταν μερικές φορές και όσοι ήρθαν φιλοδοξώντας να εφαρμόσουν στο μελλοντικό ελληνικό κράτος μοντέλα διακυβέρνησης φιλελεύθερων ευρωπαϊκών κομμάτων· ή έρχονταν και ως πράκτορες τέτοιων βλέψεων.

Αλλά και γενικότερα, στην υποχώρηση του φιλελληνικού κύματος συνέβαλαν επίσης διαφορές των Δυτικοευρωπαίων με τους Έλληνες της Οθωμανικής Ανατολής. Δεν γνωρίζονταν πραγματικά μεταξύ τους ή είχαν προκαταλήψεις ο ένας για τον άλλον και δυσκολεύονταν να συνεργαστούν. Αυτό

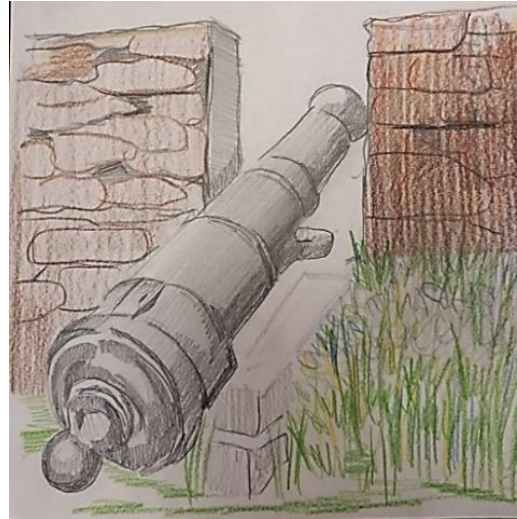
αποδείχθηκε περίτρανα στον στρατιωτικό – πολεμικό τομέα, λόγω εντελώς διαφορετικής πολεμικής οργάνωσης και τακτικής των εμπειροπόλεμων, τακτικών Δυτικοευρωπαϊών στρατιωτικών έναντι των εμπειροπόλεμων, άτακτων Ελλήνων πολεμιστών.

Τελικά, η υποδοχή και η αξιοποίηση των φιλελλήνων από τους Έλληνες δεν είχε τη σωστή οργάνωση, μερικοί φιλέλληνες δε βοήθησαν όσο θα ήθελαν λόγω δυσμενών συνθηκών ή της τραγικής ήττας στο Πέτα, αλλά και των αγεφύρωτων διαφορών τους από τους Έλληνες.

Παρ' όλ' αυτά, κάποιοι από τους πρώτους εθελοντές έμειναν. 25 πληγωμένοι πήγαν στο Μεσολόγγι να αναρρώσουν και να συνεχίσουν τον αγώνα. Μάλιστα, το 1824 φιλέλληνες συγκεντρωμένοι στο Μεσολόγγι κατατάχθηκαν στο σώμα πυροβολικού, που συγκρότησε ο Λόρδος Βύρων, ενώ ήρθαν και κάποιοι άλλοι, καθώς ο Βύρωνας

αποτελούσε διεθνή πόλο έλξης για τους ρομαντικούς καλλιτέχνες και νέους – αλλά όχι μόνο – της εποχής του. Αν σκεφτεί κανείς τις απαγορεύσεις των μοναρχικών καθεστώτων, τις δυσκολίες, στερήσεις, απογοητεύσεις που τους περίμεναν εδώ, μαζί με τα ρίσκα του πολέμου γενικότερα, δεν ήταν πραγματικά αξιοθαύμαστοι όσοι ήρθαν παρ' όλ' αυτά;

Ο προαναφερόμενος **αξιοματικός Adolph von Lübtow**, που ήταν μέσα στους Γερμανούς που ήρθαν με τα πρώτα κύματα του οργανωμένου φιλελληνισμού (1822), πολέμησε στο Πέτα και διασώθηκε. Πιθανόν, κατά τον **St Clair**, να ήταν ένας από τους δύο νέους που συνάντησαν τον Βύρωνα στην Ιταλία, καθώς πειθόταν από το Φιλελληνικό Κομιτάτο να έρθει για βοήθεια στους Έλληνες. Είπαν στον Βύρωνα ότι είχαν πολέμησει στο Πέτα, ενώ ο Βαυαρός σκόπευε να γράψει ένα ημερολόγιο και, ακόμα, όπως θυμόταν ο Βύρων: «Ο Βαυαρός απορεί λίγο που οι Έλληνες δεν είναι τόσο ίδιοι με αυτούς της εποχής του Θεμιστοκλή» (σελ.150-154).

Μπαμπίτσα Στ. Κανονιοθυρίδα

Fr. Campe "Θερμή υποδοχή φιλελλήνων στην Ελλάδα"

Ο **Lübtow**, με όλα τα δύσκολα που πέρασε, ξαναγύρισε και συνέχισε το φιλελληνικό του έργο, πολεμώντας μαζί με τους Έλληνες έως την Έξοδο του Μεσολογγίου, όπου έδωσε τη ζωή του μέχρι θανάτου.

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΕΦ. Το πρώτο κόμμα φιλελληνισμού και η υποχώρησή του

- «Υπαξιοματικός των Γρεναδιέρων του Συντάγματος Γρεναδιέρων της Βαυαρικής Βασιλικής Φρουράς κατά τους Ναπολεοντείους Πολέμους.» Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/franz-beck-amp-benjamin-beck-germanoi-filellines-iroes-tis-ellinikis-epanastasis-toy-1821/>
- Πορτρέτο Λουδοβίκου Α΄ της Βαυαρίας, του Γ.Κ. Στίλερ, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=608407> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- Πορτρέτο Fr. Mierzejewski. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/franciszek-mierzewski-polonos-filellinas-iroas-tis-ellinikis-epanastasis/>
- Ταφικό μνημείο Πολωνών στον Κήπο Ηρώων ασπρόμαυρο, ζωγραφισμένο από τον Εμμανουήλ Θεόδωρο, Γ΄ Γυμνασίου.
- Ταφικό μνημείο Πολωνών στον Κήπο Ηρώων γαλάζιο, ζωγραφισμένο από την Ματίλντα Κούρτι, Β΄ Γυμνασίου.
- Δύο Φιλέλληνες με μέλη του τάγματος του Ιταλού Ταρέλλα. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://books.openedition.org/obp/docannexe/image/709/img-2.jpg>
- Μάχη στο Πέτα της Ηπείρου: Λεπτομέρεια από πίνακα του Π.Ζωγράφου, κατά παραγγελία του Ιω. Μακρυγιάννη. Ανακτήθηκε 24-2-21 από Παναγιώτης Ζωγράφος - File:Zografos-Makriyannis 09.jpg, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=11106508>
- Κανονιοθυρίδα ζωγραφισμένη από την Μπαμπίτσα Σταυρούλα, μαθήτρια Γ΄ Γυμνασίου.
- “Θερμή υποδοχή φιλελλήνων στην Ελλάδα.” Του Fr. Campe (εκδότη, 1825-35). Χαλκογραφία επιχρωματισμένη στο χέρι. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/portfolio-item/thermi-ypodochi-filellinon-stin-ellada/>

ΠΗΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

- Αινιάν Δ.(1996), “Απομνημονεύματα περί της Ελληνικής Επανάστασεως”. Αθήνα: “Βεργίνα”.
- Άννινος, Μπ., ό.π.
- Εταιρεία για τον Ελληνισμό και τον Φιλελληνισμό - ΕΕΦ (2020), “Ludwig I, βασιλέας της Βαυαρίας, ένας από τους μεγαλύτερους φιλέλληνες και ευεργέτες της Ελλάδος”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/ludwig-i-vasileas-tis-vayarias-enas-apo-toys-megalysteroy-filellines-kai-eyergetes-tis-ellados/>
- Ευαγγελάτος, Χρ..Γ., ό.π.
- Μακρυγιάννης, Γ.Ι.(2019), “Ο ιταλικός φιλελληνισμός την εποχή της ελληνικής επανάστασης και της οικοδόμησης του ελληνικού κράτους: Η περίπτωση του κόμη Alerino Palma di Cesnola”, κεφ.2. ΑΠΘ: Μεταπτυχιακή εργασία. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <http://ikee.lib.auth.gr/record/308074?ln=el>
- Ιστοσελίδα “Πολωνία στην Ελλάδα”(2021), “Φραντσίσεκ Μιεζιεγέφσκι - Ανακαλύπτοντας τον Ήρωα”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.gov.pl/web/ellada/Mierzejewski>
- St Clair, W., “That Greece Might Still Be Free: The Philhellenes in the War of Independence”. OpenBook Publishers: 2008. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://books.openedition.org/obp/719?lang=en>

Φιλελληνισμός: Αντιπαράθεση δύο θρησκευτικών πολιτισμών και αισθήματα ευσπλαχνίας

Ο γενναίος φιλέλληνας πολεμιστής που επίσης έδωσε τη ζωή του στο Πέτα της Ηπείρου, ο προαναφερόμενος **Ιταλός-Γενοβέζος Andrea Dania**, είχε κάνει καριέρα πολεμώντας για τον Ναπολέοντα, μάλιστα είχε τιμηθεί από τους Γάλλους. Αυτός απάντησε στον συμπολεμιστή του Mierzejewski, πριν τη μάχη του Πέτα:

Εδώ εν Ελλάδι θ' αναθάλη πάλιν η εν Γαλλία καταστραφείσα πολεμική ημών τύχη και ζέσις νεαρά θα ζωογονήση... το γήρας ημών ως κατά τας αρχάς του πολεμικού ημών σταδίου. Όταν δε οι Τούρκοι αποκόψουν των κατατραυματισμένων ημών σωμάτων τας ρίνας και τα ότα και αυτάς ημών τας κεφαλάς τας αποστείλουν εις Κωνσταντινούπολιν, λέγοντες όμως συγχρόνως προς τον Σουλτάνον: «ιδού δύο κεφαλαί Γάλλων πολεμιστών, οίτινες εφόνευσαν εκατό Μουσουλμάνους, αλλ' έμειναν πιστοί μέχρι θανάτου εις την τιμήν αυτών και την ελευθερίαν», τότε ας στήσουν τας πολιάς [γεροντικές] ημών αυτάς κεφαλάς επάνω εις τα τείχη της πρωτευούσης, όπως οι βλέποντες παραδειγματίζονται και ζηλεύουν όχι τον θάνατον ημών, αλλά το υπέρ πίστεως θνήσκειν. (Αννίνος, σελ.170)

Διακρίνεται στα λόγια του ότι ο χριστιανισμός, ως τρόπος ζωής και συμπεριφοράς, ερχόταν στα μάτια των Ευρωπαίων σε αντίθεση με τον μουσουλμανικό, όπως θεωρούσαν ότι τον εκπροσωπούσαν οι Τούρκοι.

Delacroix, Η σφαγή της Χίου.

Έτσι, όταν οι Ευρωπαίοι μάθαιναν, π.χ. μέσω του Τύπου όπου γράφονταν πολλά άρθρα, πώς συμπεριφέρονταν οι Τούρκοι τύραννοι στους Έλληνες, γεννιόταν συμπάθεια μέσα τους για τους Έλληνες και χριστιανική ευσπλαχνία, διάθεση να τους συνδράμουν στα δεινά τους.

Αποκορύφωμα: Συγκλονίστηκε η διεθνής κοινή γνώμη με τη σφαγή αμάχων και την ολοκληρωτική καταστροφή της Χίου (1822), των Ψαρών (1824), τέλος με την πολιορκία και την Έξοδο του Μεσολογγίου (1826).

Για παράδειγμα, στο Βερολίνο της Πρωσίας έγινε μια πρώτη φιλελληνική κίνηση από τον **γιατρό Chr.W. Hufeland**, που ήταν πεθερός του γιατρού αλλά και μυστικοσυμβούλου του βασιλιά. Έγραψε στα απομνημονεύματά του πώς δικαιολογούσε την κινητοποίησή του υπέρ των Ελλήνων:

Η δυστυχία αυτού του πτωχού λαού είχε φθάσει στο απροχώρητο. Μόλις είχε πέσει με τον απαισιότερο τρόπο το Μεσολόγγι και χιλιάδες αβοήθητοι κινδύνευαν να πεθάνουν από την πείνα εγκατελελεμμένοι απ' όλον τον κόσμο, ακόμη και από τους αδελφούς των τους Χριστιανούς, στην μανία των βαρβάρων. Η πολιτική αυστηρότητα απαγόρευε να υποστηρίξει ο τύπος επαναστάσεις. Ένα πρωί λοιπόν με κατέλαβε η ανθρώπινη συμπόνοια τόσο έντονα, ώστε παραμερίζοντας κάθε επιφύλαξη ζήτησα από τον αγνό και κατανοητικό βασιλέα να...

Πράγματι, ο Hufeland απηύθυνε έκκληση για οικονομική βοήθεια, την οποία συνυπέγραψαν

και άλλες υψηλές προσωπικότητες της Πρωσίας. Σ' αυτήν μεταξύ άλλων έλεγε: *Τα θύματα του πολέμου και της βάρβαρης σκληρότητας αυξάνουν τώρα κατά φοβερό τρόπο, και χιλιάδες αθώες γυναίκες και παιδιά έχουν εκτεθεί στην πείνα και σε κάθε κακομοιριά και απλώνουν τα χέρια για βοήθεια. Αυτούς τους δυστυχείς ομοθρήσκους μας να βοηθήσουμε και την δυστυχία τους να απαλύνουμε αποτελεί την επιθυμία, να το γνωρίζω, την διάθεση όλων εκείνων που έχουν ανθρώπινη καρδιά.*

Όπως έλεγε ο Hufeland, η έκκληση «επέδρασε σαν ηλεκτροπληξία και έδωσε στην προ

πολλού συγκρατημένη συμπόνοια ελευθερία για την πράξη», έτσι συγκεντρώθηκε γρήγορα ένα μεγάλο ποσό που έστειλαν μέσω του Εϋνάργου στους Έλληνες. (Παπαδόπουλος, σελ.16-17)

Στους φιλελληνικούς πίνακες του Γάλλου ζωγράφου **Delacroix**, στους οποίους όχι μόνο εμπνεύστηκε από την Επανάσταση, αλλά και «ιστόρησε» τραγικά γεγονότα, τη σφαγή της Χίου και την καταστροφή του Μεσολογγίου (θα δεις παρακάτω), «...το πρόσωπο των Τούρκων συμβόλιζε την τυφλή, βίαιη δύναμη και το πρόσωπο των Ελλήνων την ελευθερία και τον πολιτισμό. Όπως ανέφερε στο **Ημερολόγιό του** το 1822 ο ζωγράφος: “Όταν οι Τούρκοι προφταίνουν τους λαβωμένους στο πεδίο της μάχης ή ακόμη και τους αιχμαλώτους, τους λένε: Μη φοβάσαι και τους χτυπούν στο πρόσωπο με τη λαβή του σπαθιού τους για να τους κάνουν να σκύψουν το κεφάλι: τους το παίρνουν με μια σπαθιά!”...» (Βλ. Πορτοκάλη.)

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΕΦ. Φιλελληνισμός: Αντιπαράθεση δύο θρησκευτικών πολιτισμών και αισθήματα ευσπλαχνίας

- “Ο Andrea Dania στην Ελλάδα.” Λιθογραφία του 19^{ου} αιώνα. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/en/andrea-dania-italian-officer-philhellene-hero-of-the-battle-of-peta/>
- “Η σφαγή της Χίου”. Από Ευγένιος Ντελακρούά - Web Gallery of Art: Εικόνα Info about artwork, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=38993> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- “Η καταστροφή των Ψαρών”, της S. E. Eynard. Ανακτήθηκε 24-2-21 από
- <https://www.eefshp.org/o-filellinismos-os-eyropaiko-kektimeno-kai-o-rolos-ton-efimeridon-kata-tin-epanastasi-toy-1821/>

ΠΗΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

- Άννινος, Μπ., ό.π.
- ΕΕΦ (2021), “Χριστιανική θρησκεία και Φιλελληνισμός κατά τον 19ο αιώνα”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/christianiki-thriskeia-kai-filellinismos-kata-ton-19o-aiona/>
- Παπαδόπουλος, Στέφ., ό.π.
- Πορτοκάλη, Αθ.(2018), “Ευγένιος Ντελακρούά, ένας φιλέλληνας ζωγράφος” . Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://urbanlife.gr/editors/eygenios-ntelakroya-enas-filellinas-zografos/>

Η Έξοδος του Μεσολογγίου (1826) ως ηρωική πράξη ελευθερίας και ο φιλελληνισμός

Σύνθεση:

- 1) Βρυζάκης, Η Έξοδος του Μεσολογγίου
- 2) Μήντσιος Κ., Τείχος κ Πύλη Μεσολογγίου.

Ενώ είχε υποχωρήσει το κίνημα του φιλελληνισμού, ξαναφούσκωσε και κορυφώθηκε με την πολιορκία και, κυρίως, με την τραγική, συνάμα ηρωική Έξοδο του Μεσολογγίου. Η συγκλονισμένη κοινή γνώμη πιέζει τις Μεγάλες Δυνάμεις για λύση της ελληνικής υπόθεσης. Το φιλελληνικό ενδιαφέρον μεγαλώνει ξανά στη Γερμανία και στην υπόλοιπη Ευρώπη, ταυτόχρονα με το αντιαυστριακό πνεύμα. Η επιρροή που άσκησε το Μεσολόγγι, όχι μόνο στην κοινή διεθνή γνώμη πλέον, αλλά και στα ανακτοβούλια της Ευρώπης, στάθηκε καθοριστική στη συμμετοχή των ευρωπαϊκών Δυνάμεων (ναυμαχία και θριαμβευτική νίκη του συμμαχικού στόλου εναντίον του τουρκικού στο Ναυαρίνο, 1827).

Χαρακτηριστικά, μόλις δημοσιεύθηκε στο Παρίσι η είδηση για την Έξοδο και το ολοκαύτωμα του Μεσολογγίου, οι φοιτητές έκαναν μεγάλη διαδήλωση κρατώντας αναμμένες δάδες και...

...περικύκλωσαν τα ανάκτορα του Κεραμικού φωνάζοντας : «Το Μεσολόγγι δεν υπάρχει πια!» κι ανάγκασαν τον βασιλιά να ξυπνήσει, να βγει στον εξώστη και να τους υποσχεθεί πως θα βοηθούσαν την Ελλάδα. (Βλ. Κορδόση.)

Είχε τόση σημασία το Μεσολόγγι, γιατί...

Εμπνευσμένο από το "Η καταστροφή του Μεσολογγίου" του Langlois

...Τα πάρσιμο της Τριπολιτσάς, η σφαγή της Χίου, τα κατορθώματα του Κανάρη και των άλλων μπουρλοτιέρηδων, η καταστροφή του Δράμαλη στα Δερβενάκια, οι νίκες των ναυτικών μας με τα σιτοκάραβά τους ενάντια στις τούρκικες φρεγάδες, τα Ψαρά, το χάνι της Γραβιάς, σπάζοντας τον επίσημο κλοιό της σιωπής, ξάφνιασαν τους λαούς, που ζούσαν κάτω από την αντιδραστική παλίρροια της Ιερής Συμμαχίας. Η ηρωική όμως άμυνα του Μεσολογγίου, η έξοδος και τ' ολοκαύτωμα, προκάλεσαν καθολική συγκίνηση και θαυμασμό. Ο τέτοιος δοξασμένος θάνατος δεν είταν, όπως φάνηκε την πρώτη στιγμή, το τέλος της πολύχρονης πάλης, μα η αρχή της δικαίωσης τόσων θυσιών. Μέσα από τα ερείπια και τις στάχτες της μικρής πολιτείας των φτωχών ψαράδων πρόβελνε, κόκκινη από το αίμα και μαύρη από το μπαρούτι, η λευτεριά. (Φωτιάδης, σελ.47-48)

Montereau. Εμπνευσμένο από την πολιορκία του Μεσολογγίου.
“Ευλογία των Ελλήνων στο Μεσολόγγι”.

Έρανος υπέρ των Ελλήνων (1826).
Στον τοίχο πίνακας του David “Ο Λεωνίδας στις Θερμοπύλες”

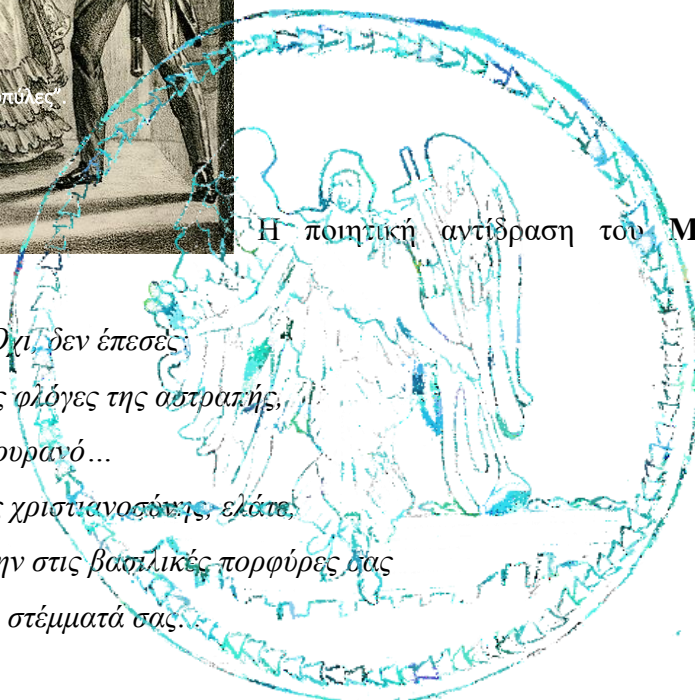
Η θυσία του Μεσολογγίου προκάλεσε τον θαυμασμό Ελλήνων και Ευρωπαίων και προώθησε την ελληνική Επανάσταση όσο καμιά νίκη.

Ρυαυκ, Έρανος υπέρ των Ελλήνων.
Στον τοίχο ο πίνακας του Νταβίντ
“Ο Λεωνίδας στις Θερμοπύλες”

ήταν:

Μεσολόγγι, έπεσες; Όχι, δεν έπεσες
Σ' ένα θρίαμβο βροντής, στις φλόγες της αστρατής,
επέταξες στον ουρανό...
Ελάτε, σεις, οι βασιλιάδες της χριστιανοσύνης, ελάτε,
πάρτε απ' αυτή τη στάχτη και βάλτε την στις βασιλικές πορφύρες σας
και σκορπίστε την στα στέμματά σας.

(Παπαδόπουλος, σελ.32)

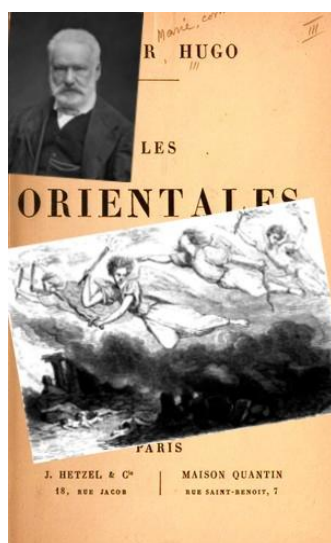

Η ποιητική αντίδραση του Muller

Μετάλλιο Φρουράς Μεσολογγίου. Ναζιάδου Α.

Ο ριζοσπάστης φιλελεύθερος και λογοτέχνης Victor Hugo έγραψε τα “Κεφάλια του Σεραγιού”, όπου έκανε αφηγητές των γεγονότων τα – υποτιθέμενα - κομμένα από τους Τούρκους κεφάλια τριών αγωνιστών, του Κανάρη, του Μπότσαρη και του επισκόπου Ρωγών Ιωσήφ. Αυτό το ποίημα μαζί με άλλα έγιναν φιλελληνική συλλογή, με τον τίτλο “**Τα ανατολίτικα**” (1829). Ανάμεσά τους και το ποίημα “**Ενθουσιασμός**”, όπου καλούσε, αφενός, τους φιλέλληνες να πάνε να πολεμήσουν στην Ελλάδα, αφετέρου πρόβαλλε τα έντονα αντιμοναρχικά του αισθήματα:

Εις την Ελλάδα! Εις την Ελλάδα!

Λεβέντες γεια σας! πέρα και πέρα

ανάγκη είναι με γρηγοράδα

ν’ αναχωρήσω πριν φύγ’ η μέρα.

... ..

Καθείς, Φαβιέρε, θα σε παινέση!

Τους άνδρας φέρε εμπρός στη μάχη

γιατί Σὺ ἐμεινες εις την θέσι

εκεί που λείψανε Βασιλείς

και αγναντεύουν από τη ράχη

τας αγωνίας μιανής φυλής... ..

Την ίδια εποχή, πέραν των κειμένων ανθρώπων της διανόησης, η φιλελληνική ζωγραφική με τον προαναφερθέντα Delacroix, με τον de Lansac, τον Dupré, τον Scheffer και πολλούς άλλους αποτυπώνει περίτρανα τον ηρωισμό των πολιορκημένων.

Θα σταθούμε στον **πίνακα του Eugene Delacroix “Η Ελλάς θρηνεί στα ερείπια του Μεσολογγίου”**. Εδώ συνυπάρχουν τα πεσμένα ερείπια, το σκοτάδι του θανάτου και το μαύρο του κατακτητή, μαζί με την όρθια Ελλάδα που πατά πάνω από τα ερείπια για να προχωρήσει, μαζί με το φως της ανάστασης που φέγγει στην Ελλάδα, που έρχεται, μολονότι δεν είναι εμφανές γύρω της. Και αυτή η Ελλάδα δεν είναι η ιδεαλιστική εικόνα της αρχαϊζουσας, ματιάς των κλασικιστών Ευρωπαίων, αλλά η ρεαλιστική Ελλάδα της Επανάστασης, που πάσχει και έχει χρέος η ίδια με αίμα, θλίψη, πόνο να φέρει ένα καλό τέλος στον πόλεμο με τους Τούρκους.

Ο **Delacroix** συγκλονίστηκε με τη σφαγή της Χίου και συγκλόνησε με τη σειρά του τον κόσμο με τον πίνακα που ζωγράφησε. Επίσης, παρουσίασε το προαναφερθέν έργο και άλλα μικρότερα, όλα εμπνευσμένα από την Επανάσταση, σε έκθεση, τα έσοδα της οποίας διατέθηκαν για τους Έλληνες.

Επίσης, θα μνημονεύσουμε τον **συνθέτη Gioacchino Rossini**, που έβλεπε στην ελληνική επανάσταση κάτι παρόμοιο με την ανάγκη να απελευθερωθεί η πατρίδα του Ιταλία από τους Αυστριακούς. Συνέθεσε και παρουσίασε το 1826 στο Παρίσι την **όπερα “Η πολιορκία της Κορίνθου”**, στην πραγματικότητα μιλώντας για την πολιορκία του Μεσολογγίου. «Ήταν το πρώτο Live-Aid concert στην

Ιστορία. Μόνο σε μια μέρα συγκεντρώθηκαν 30.000 φράγκα της εποχής (περίπου 100.000€), όσο ήταν το ετήσιο εισόδημα ενός πλούσιου Παριζιάνου.» (**Παπαθανασίου**)³

Η όπερα αυτή είχε πολύ μεγάλη επιτυχία στους Γάλλους, «γιατί ξυπνούσε και τις δικές τους επαναστατικές διαθέσεις

³ Για να δεις την όπερα του Ροσίνι εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=HZX10Q0rQZ8>
Για την υπόθεση αναλυτικά και για σκηνικά εδώ:
<https://philsooperaworld.music.blog/2019/04/17/gioacchino-rossini-le-siege-de-corinthe-1826/>

ενάντια στην εξουσία των Βουρβόνων [της βασιλικής δυναστείας που εξουσίαζε στη Γαλλία] οι οποίοι στα μάτια τους δε διέφεραν σε τίποτα από τους Τούρκους.»

Ο Ροσσίνι, στις 28 Απριλίου 1826, διηύθυνε ως μαέστρος ένα κονσέρτο υπέρ των Ελλήνων στο Παρίσι, με ελληνικά τραγούδια και έρανο στο τέλος. Το κονσέρτο είχε τέτοια μεγάλη απήχηση, ώστε επαναλήφθηκε τον επόμενο μήνα. Άλλο στοιχείο εντυπωσιακό ήταν ότι όλοι ήταν ντυμένοι με τα χρώματα της ελληνικής σημαίας, το άσπρο και το γαλάζιο, οι μουσικοί, τα μέλη της φιλελληνικής εταιρείας που διοργάνωσε το κονσέρτο· ακόμα και οι κυρίες φορούσαν κονκάρδες με τα χρώματα σαν καρφίτσες στις τουαλέτες τους. Στο πρόγραμμα του κονσέρτου υπήρχε τυπωμένη μια “Ελληνική Ωδή” με τους στίχους: «Σηκωθείτε , οπλιστείτε, εκδικηθείτε περήφανοι Έλληνες..»

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΕΦ. Η Έξοδος του Μεσολογγίου (1826) ως ηρωική πράξη ελευθερίας και ο φιλελληνισμός

- Σύνθεση Καλαντζή Α.: 1) Βρυζάκης, “Η Έξοδος του Μεσολογγίου”. https://el.m.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:The_sortie_of_Messologhi_by_Theodore_Vryzakis.jpg Ανακτήθηκε 24-2-21.
- 2) Τείχος κ Πύλη Μεσολογγίου, του Μήντσιου Κωνσταντίνου, μαθητή Α΄ Γυμνασίου Επιτραπέζιο ορειχάλκινο ρολόι με εκκρεμές διακοσμημένο με θέμα εμπνευσμένο από το ζωγραφικό έργο του Charles Langlois "Η καταστροφή του Μεσολογγίου". Χρονολογείται μεταξύ του 1827-30 περίπου. Ανακτήθηκε 24-2-21 από ["https://www.nhmuseum.gr/tmimata/mesa-stis-sylloges-tou-mouseiou/item/3872-epitrapezioreichalkinoroloimeekkremesdiakosmimenomethemaempneusmenoapotozografikoergotoucharleslangloisikatasτροφitoumesologgiouchronologeitaimetaxutou1827"](https://www.nhmuseum.gr/tmimata/mesa-stis-sylloges-tou-mouseiou/item/3872-epitrapezioreichalkinoroloimeekkremesdiakosmimenomethemaempneusmenoapotozografikoergotoucharleslangloisikatasτροφitoumesologgiouchronologeitaimetaxutou1827)
- Φλυτζάνι πορσελάνης με παράσταση εμπνευσμένη από την πολιορκία του Μεσολογγίου (“Ευλογία Ελλήνων στο Μεσολόγγι”). Εργοστάσιο Montereau, περίπου 1830. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/portfolio-item/flitzani-me-filelliniki-parastasi/>
- Έρνος υπέρ των Ελλήνων. PUAUX, René. Grèce, Terre aimée des Dieux, Παρίσι [G. de Maleherbe], MCMXXXII [=1932]. Σελ.16-17. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://el.travelogues.gr/item.php?view=39999>
- Μετάλλιο Φρουράς Μεσολογγίου. Της Ναζιάδου Αναστασίας, μαθήτριας Β΄ Γυμνασίου. Βασισμένο στο αναμνηστικό Μετάλλιο για τη Φρουρά του Μεσολογγίου (1826) από την Επιτροπή 100 ετηρίδος της Εξόδου του Μεσολογγίου (1826-1926. Έργο των Μπισκίνη Δημ., Κελαϊδή Παν. <https://www.searchculture.gr/aggregator/edm/EIM/000042-352212>
- “Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογγίου”. Της Λιανού Ειρήνης, μαθήτριας Γ΄ Γυμνασίου.
- “Η Ελλάδα θρηνεί την καταστροφή”. Της Κοτσαμπά Πηνελόπης, μαθήτριας Γ΄ Γυμνασίου.
- Εξώφυλλο από την ποιητική συλλογή “Τα ανατολίτικα”, έκδοσης 1829, του V. Hugo. Ανακτήθηκε 24-4-21 από https://openlibrary.org/books/OL23311657M/Les_orientales.
- Εικονογράφηση του J.A. Gérard-Séguin - Victor Hugo, Oeuvres illustrées de Victor Hugo. Paris: J. Hetzel, 1853-1854, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3156556> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- Eugene Delacroix, προσωπογραφία από τον ίδιο. Από: Eugène Delacroix, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=446610> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- “Η Ελλάς θρηνεί στα ερείπια του Μεσολογγίου”, του Eug.Delacroix. Από: The Yorck Project (2002) 10.000 Meisterwerke der Malerei (DVD-ROM), distributed by DIRECTMEDIA Publishing GmbH. ISBN: 3936122202. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=150166> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- Σκηνικό από την όπερα του Rossini “Η πολιορκία της Κορίνθου”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://philsoperaworld.music.blog/2019/04/17/gioachino-rossini-le-siege-de-corinthe-1826/>
- Πορτρέτο G.Rossini. Του Ét. Carjat. Από: harvardartmuseums.org, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3139079> Ανακτήθηκε 24-2-21.

ΠΗΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

- Κορδόση, Αιμ.(2020), “Το «φαινόμενο» Έξοδος”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από http://diexodosmes.blogspot.com/2020/04/blog-post_11.html
- Παπαδόπουλος, Στέφ., ό.π.
- Ουγκώ, Β.(1930), “Ύμνοι προς τους ήρωας της ελληνικής παλιγγενεσίας του 1821”. Μετφρ. Ανδρ. Καφετζοπούλου. Αθήναι: Δημητράκου. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/4595>
- Παπαθανασίου, Φ.(2020), “Η Πολιορκία της Κορίνθου, του μεγάλου Φιέλληνα και συνθέτη Ροσσίνι – το πρώτο Live Aid στην ιστορία!” Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.eefshp.org/i-poliorkia-tis-korinthoy-toy-megaloy-filellina-kai-syntheti-rossini-to-PROTO-live-aid-stin-istoria/>
- Spanides. ΑΙ.(2017), “Ο Ροσσίνι και η Ελλάδα”. <https://www.operattika.gr/o-rossini-kai-i-ellada/>
- Ταμπάκη-Ιωνά, Φρ.(2008), “Ο φιλελληνισμός του Βίκτωρος Ουγκώ”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/o-filellinismos-toy-biktwtros-oygko/>
- Τσακίρης, Σπ.(2020), “Φανταστικά ταξίδια: Ο ρομαντικός Ευγένιος Ντελακρουά”. Ανακτήθηκε 24-2-21 από https://carnetdevoyage.gr/o_romantikos_eugenios_delacroix/
- Φωτιάδης Δ.(1980), “Μεσολόγγι, το έπος της μεγάλης πολιορκίας”. Αθήνα: “Δωρικός”.

Δύο αυθεντικά κείμενα ανακεφαλαιώνουν τα κίνητρα του φιλελληνισμού

Το 1822 ο πρόεδρος των δημοκρατικών Ηνωμένων Πολιτειών, James Monroe, συμπεριλαμβάνει στο διάγγελμά του στο Κογκρέσο λόγο για τους Έλληνες, λέγοντας αυτά που συγκινούσαν τον Αμερικανικό λαό:

Είναι αδύνατον να βλέπη κανείς τις καταπίεσεις που υφίσταται η Ελλάδα, χωρίς να συγκινηθή βαθύτατα. Το όνομα της Ελλάδος πλημμυρίζει το νου και την καρδιά με τα πιο υψηλά και ευγενικά συναισθήματα. Εξαιρετική επιτηδειότητα και λεπτότητα στις τέχνες, ηρωική ευγένεια στις πράξεις, αγνός πατριωτισμός,

ενθουσιώδης ζήλος και αφοσίωσις στην ελευθερία, ενώνονται με τις αναμνήσεις μας για την αρχαία Ελλάδα. Η εξαφάνιση της χώρας αυτής επί τόσα χρόνια κάτω από τον σκοτεινό ζυγό που την κατέθλιβε, είχε λυπήσει βαθιά τα γενναιόφρονα πνεύματα του παρελθόντος· συνεπώς η νέα εμφάνιση στον αρχικό του χαρακτήρα του λαού αυτού, που αγωνίζεται για την ελευθερία του, ήταν φυσικό να ξεσηκώσει τον ενθουσιασμό και την συμπάθεια σε όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες. Υπάρχει ελπίδα ότι ο λαός αυτός θα ανακτήση την ελευθερία του και τη θέση του στον κόσμο σε ίση μοίρα με τα υπόλοιπα έθνη.

(Παπαδόπουλος, σελ.19)

Και ως κατακλείδα έρχονται λόγια από την επευφημούμενη ομιλία του στρατηγού Φοά στη γαλλική “Βουλή των Ομοτίμων”, το 1825:

Αι νίκαι των Ελλήνων είναι ιδικαί μας νίκαι· η ατυχία των είναι ιδική μας ατυχία. Όλοι οι Γάλλοι καρδιοκτυπούν για τον ιερόν αγώνα της θρησκείας, της ελευθερίας και των λαμπρών ενθουμήσεων. (Άννινος, σελ.217)

“Η Ελλάδα – Ελευθερία”.
Εμπνευσμένο από το έργο του
Βρυζάκη “Η Ελλάς ευγνωμονούσα”.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο φιλελληνισμός της επανάστασης του 1821 ήταν ένα μοναδικό κίνημα: Ένωσε πολλούς λαούς σε ολόκληρη τη γη, ένωσε ανθρώπους με διαφορετικό χαρακτήρα και πορεία ζωής, ανθρώπους διαφορετικής καταγωγής και κοινωνικής-οικονομικής τάξης, φιλέλληνες και φιλελληνίδες. Έγινε δύναμη που «γκρέμισε τις μέγιστες πολιτικές αντιθέσεις και ένωσε τα εχθρικά πολιτικά κόμματα σε έναν ενθουσιασμό», ένωσε τα θρησκευτικά πιστεύω, «έγινε η «θρησκεία της νεότητας και των γηρατειών», σύμφωνα με τον **Bartholdy** (βλ. **Κεφαλίδου, σελ.29**). Στον αγώνα για έναν κοινό σκοπό, την πανανθρώπινη ελευθερία.

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΕΦ. Δύο αυθεντικά κείμενα ανακεφαλαιώνουν τα κίνητρα του φιλελληνισμού

- Πορτρέτο του J.Monroe. Του S. Morse. Από: <https://www.whitehousehistory.org/photos/james-monroe>, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=71911950> Ανακτήθηκε 24-2-21.
- “Η Ελλάδα – Ελευθερία”. Της Θωμαΐδου Ειρήνης, μαθήτριας Γ΄ Γυμνασίου.

ΠΗΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

- Άννινος, Μπ., ό.π.
- Κεφαλίδου, Σ., ό.π.
- Παπαδόπουλος, Στέφ., ό.π.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

- “Η Ελλάς ευγνωμονούσα Έλληνας και Φιλέλληνας”. Της Νταβραντά Βασιλικής, μαθήτριας Γ΄ Γυμνασίου.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άννινος, Μπ.(1925), “Οι φιλέλληνες του 1821”. Αθήνα: “Εστία”. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/8/4/c/metadata-01-0000214.tkl>
- Βακαλόπουλος, Α.Ε.(1980), “Ιστορία του Νέου Ελληνισμού: Η Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση (1821-1829) - Οι προϋποθέσεις και οι βάσεις της (1813-1822)”, τόμος Ε΄. Θεσσαλονίκη: Αντ.Σταμούλης.
- Βακαλόπουλος, Α.Ε.(1986), “Ιστορία του Νέου Ελληνισμού: Η Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση. Ο Αφρικανός Σιμούν ή η επιδρομή του Ιμπραήμ στην Ελλάδα (1825-1828)”, τόμος Ζ΄. Θεσσαλονίκη: Αντ.Σταμούλης.
- Δρούλια, Λ.(2005), “Φιλελληνισμός: έξαρση και κορεσμός”. Στο “Ε-Ιστορικά”, τεύχος 277, σελ.6-13. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <http://helios-eie.ekt.gr/EIE/handle/10442/7647>
- Ευαγγελάτος, Χρ.Γ. (1938), “Οι φιλέλληνες”. Αθήνα: Αγγ.Αθ. Κλεισιούνη. Ανακτήθηκε 20-2-21 από <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/d/b/7/metadata-394-0000003.tkl>
- ΕΕΦ (2021), “Ελληνίδες και Φιλελληνίδες – Η συμβολή τους στην Ελληνική Ανεξαρτησία”. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://www.eefshp.org/ellinides-kai-filellinides-i-symvoli-toys-stin-elliniki-anexartisia/>
- ΙΜΕ, 1821-1833, Διεθνικές διαστάσεις, από όπου τα εξής: Φιλελληνισμός, Εθελοντές, Κομιτάτα, Λόρδος Μπάυρον. Ανακτήθηκε 20-1-21 από http://www.ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/diethni/index.html
- Καρύμπαλη-Κυριαζή, Σ.(2016), “Η δυναμική της Ελληνικής επανάστασης του 1821: Συντελεστές της επαναστατικής δράσης και φορείς εξουσίας”, κεφ.15. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://en-uo-a-gr.academia.edu/SOFIA%CE%A3%CE%9F%CE%A6%CE%99%CE%91KARYMPALIKYRIAZI%CE%9A%CE%91%CE%A1%CE%A5%CE%9C%CE%A0%CE%91%CE%9B%CE%97%CE%9A%CE%A5%CE%A1%CE%99%CE%91%CE%96%CE%97>
- Κεφαλίδου, Σ.(2009), “Πώς βλέπουν οι Ευρωπαίοι περιηγητές και τεχνοκράτες τους υπόδουλους Έλληνες και την ελλαδική πραγματικότητα (κοινωνία – πολιτισμός - παιδεία)”. ΑΠΘ: Μεταπτυχιακή εργασία. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <http://ikee.lib.auth.gr/record/122734/files/GRI-2010-4939.pdf>
- Κολιόπουλος, Ιω., Καλλιανιώτης, Αθ., Μιχαηλίδης, Ιάκ. & Μηνάογλου, Χ.(2019), “Ιστορία του Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου” Στ΄ Δημοτικού, ενότ.Γ, κεφ.14. ΥΠΕΘ-ΙΕΠ.

- Παντελοδήμος, Δ.(2008), “Ο λογοτεχνικός ευρωπαϊκός φιλελληνισμός”. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/o-logotexnikos-eyrwpaikos-filellinismos/>
- Παπαδόπουλος, Στεφ.Ι.(1971), “Το Μεσολόγγι και ο φιλελληνισμός”. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ανακτήθηκε 20-1-21 από https://www.openarchives.gr/aggregator-openarchives/edm/uoι/000030-123456789_7410?language=en
- Παπαμητροπούλου, Μ.(2017), “ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ. Ιερά Πόλις της ιστορίας και της φύσης”, κεφ.3.6. ΕΜΠ: Μεταπτυχιακή εργασία. Ανακτήθηκε 20-1-21 από <https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/handle/123456789/45355>
- Πλεμμένος, Γ.(2015), “Η καλλιτεχνική συμβολή των φιλελλήνων στην Επανάσταση του 1821: δημιουργοί, ρεπερτόριο, απήχηση”. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://www.academia.edu/>
- St Clair, W.(2008), “That Greece Might Still Be Free: The Philhellenes in the War of Independence”. OpenBook Publishers. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://books.openedition.org/obp/669>
- Σπίνουλα – Ζαβιτσανάκη, Ελ.(2009), “Το Μεσολόγγι μέσα από την Ματιά Ελλήνων και Φιλελλήνων Ζωγράφων”. Ανακτήθηκε 2-2-21 από https://www.messolonghibyronsociety.gr/wp-content/uploads/2019/10/greek_philhelin_painters.pdf
- Σύλλογος Υπαλλήλων της Βουλής των Ελλήνων (2016), “Εορταστική εκδήλωση για την επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου 1821. Βουλή των Ελλήνων. Ανακτήθηκε 2-2-21 από <https://library.parliament.gr/DesktopModules/EasyDNNNews/DocumentDownload.ashx?portalid=6&moduleid=2653&articleid=10583&documentid=3700>
- Τσαγκαράκη, Αν. (2014), “Οι Γάλλοι Φιλέλληνες στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας”. “Ναυτική Επιθεώρηση”, τόμος 174, τεύχος 589, σελ.46-67. Ανακτήθηκε 20-1-21 από https://www.eefshp.org/wp-content/uploads/2019/09/%CE%93%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%B9_%CF%86%CE%B9%CE%BB%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CF%82_182_1.pdf
- Φλώρου Ρ.(2013), “Φιλελληνισμός και Μεσολόγγι”. Ανακτήθηκε 20-1-21 από <https://www.messolonghibyronsociety.gr/papers-of-philhellenism-gr/>

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

ΕΡΕΥΝΑ – ΕΥΘΥΝΗ ΟΜΑΔΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ από τις Φιλολόγους:

Καλαντζή Αγορίτσα – Βουλγαρίδου Σοφία, σε συνεργασία με την Εσπελίδου Μαρία.

ΜΕΛΕΤΗ – ΣΥΓΓΡΑΦΗ από τις μαθήτριες και τους μαθητές:

Από τη Β΄ Γυμνασίου:

Αποστολίδη Αικατερίνη

Αποστολίδης Ευάγγελος

Κομνηνός Ηρακλής

Ναζλιάδου Αναστασία

Πέσκου Ασίλντο

Φεζολάρι Αρσέλα

Χρυσοχοϊδης Νικόλαος

Από την Α΄ Γυμνασίου:

Κωτάνογλου Ιωάννα

Από τη Γ΄ Γυμνασίου:

Εμμανουήλ Θεόδωρος

Κανακούδη Ευαγγελία

Κασαπίδου Άννα

Κοτσαμπά Πηνελόπη

Λιανού Ειρήνη-Χρυσοβαλάντου

Μαδίτση Μαρία

Μαυρίδης Γεώργιος

Νταβραντά Βασιλική

Παπαδοπούλου Χριστίνα

Σιδηροπούλου Ελένη

Φωτιάδου Ιωάννα

ΕΡΕΥΝΑ – ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΙΚΟΝΩΝ:

Καλαντζή Αγορίτσα - Μοσικιάν Ελίνα, Β΄

Γυμνασίου,

με τη βοήθεια της Κωτάνογλου Ιωάννας, Α΄ Γυμνασίου.

Από τη Γ΄ Γυμνασίου:

Σιδηροπούλου Ελένη

Φωτιάδου Ιωάννα

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ:

Σαφαλοπούλου Αθηνά, Διδάσκουσα Εικαστικών

ΜΑΘΗΤΕΣ / ΤΡΙΕΣ ΖΩΓΡΑΦΟΙ:

Αποστολίδη Αικατερίνη

Δράκος Θεοχάρης - Ευάγγελος

Εμμανουήλ Θεόδωρος

Θωμαΐδου Ειρήνη

Κοτσαμπά Πηνελόπη

Κούρτι Ματίλντα

Λιανού Ειρήνη - Χρυσοβαλάντου

Μήντσιος Κωνσταντίνος

Μπαμπίτσα Σταυρούλα

Ναζλιάδου Αναστασία

Νταβραντά Βασιλική

Χρυσοχοϊδης Νικόλαος

